

Külvigu Helen:

„Arvada' om, öt Tarto 2024 mõotas meid ütsjago. Ma looda, öt turiste tulõ inäbä ku minevä aestaga.”

lk 3

Sarvõ Õiõ:

„A ütehkuuh umblõminõ om lõbusap ja oppaja mõist rutuba seletä', ku eis' müüdä raamadu-lehekülgi rita pitä'.”

lk 11

Tormi Piret:

„III Seto tandsopido „Kad'ah kavvõkõsõ” 29.06.2024 Verskah saa olõma suur kirmask.”

lk 12

Setomaa

Hind 1.50 eurot

Jaauar 2024, nr 1 (410)

Välläandmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Liigutaminõ om tervüs

Jo mitmit aastit tähistäse' Setomaa mitmõ' külä' aasta vaeldumist matkuga. Šookõrd saadõti matkuga aasta 2023 ar', öt laskõ' tervüslikul aastal 2024 tulla'. Liikminõ om tervüs. Siih om väiko matkajuhtõ ülevaadõ' ja pildijoro ilosast pääväst. Ait umma, kõrraldaja' ja pildistjä', matkaja' ni vastavõtja'!

■ **OBINITSA** matkaja' tulli' kokko lipuvälakulõ ja säält sis mi naksi jalotamma müüdä küllä. Kõgõpäält vei tii läbi pargi Obinitsa sildini', säält kääni Vanakülä huultsat müüdä muusiumi poolõ. Mägiste maja man mi saisahudi ja kai tuud illo ja mõtli, öt kuis olõs, ku õga mäe pääl lautas!

Muusiumi man kai tsassonat, säält sis edesi jaloti 2024. aestaga Seto Kunigriigipäävä rata piteh lauluimä kujo mano. Tii-pääl oll' seletämist, öt mäntse kotusõ pääl miaki' kunigriigipääväl nakas olõma. Lauluimä man arotõdi tuud kõkkõ viil pikebält. Säält minti Ilmaveere keskuistõ, koh Lenna ja Lauri tutvusti' maia ja ummi vahtsit tegemisi. Edesi jalodi Obinitsa kerkohe, koh meid võti' vasta papp ja Guuri. Mi sai põhaligu ülekaehusõ kerigu tegemisist ja mõni meist sai uma talismanigi' laskõ' ar' õnsta'. Näüdati kerigu kelli ja kiä tahtsõ, sai pruumi' kellälüümist. Kerigu mant lätsi Obinitsa kõgõ korgõba kotusõ poolõ. Mi lõpõdi matka 2015. aestaga Soomõ-Ugri kultuuripääliina kõgõ korgõba kotusõ pääl. Obinitsa Puhkõmaja man mäe otsah olli' pia kõik edimäist kõrda.

Oll' tävveste võõrit matkaji. Ma sai pallõ kitmist Obinitsa kogokunna kottalõ. Ma loe-es kaujit kokko, a arva, öt oll' kohki' 15 inemist.

BLUMI PRIIT

Obinitsa matk.

■ **KOLOSSOVA**. Hüdsi Silver: „Traditsioonilidsõl Setomaa külli aastalõpu kaumisõl Kolossova küläh oll' 38 inemist. Mi naksi pääle Jumalamäelt. Jalotamisõ rada läts läbi külä, päämätselt Piusa jõe viirt pite. Peräst kaunist oll' ütine ruvvasüüminõ ja Tuiga Elise ulliduhüä krõngli maitsminõ Vana Jüri seebipoodi man. Õgalõ jalotajalõ kinke seebipoodipidjäjä seebi.”

Hüdsi Silveri kogo pilt

■ **SAATSE**. Kala Ingrid: „Satserinna rahvas kagonõsi 31. detsembril küläplatsilõ. Matk oll' 6 km pikk ja teime tsõõri: Samarina, Litvina, Voronka, Pattina, Pitsina ja Litvina külätii kaudu Saatse küläplatsilõ tagasi. Kõndmah oll' 16 inemest ja 1 pinikõnõ, uutmah oll' 3 inemest. Pääle matka jeime tsäiu, suuvsõmi hüvv suuvõ ja lätsimõ kodo ummi toimõtustõ mano.”

Kala Ingridi kogo pilt

Blumi Priidu pilt

■ **LUHAMAA**. Leima Aarne: „Luhamaal oll' matkamma tulnu' 32 inemist. Kõgõ noorõp oll' üle aasta ja kõgõ vanõp üle säitsmekümne. Alostusõs kaeti külätarõh Luule maalõ ja Nelly näpotüü näütüst. Kauti Määsi ja Pruntova külä maiõ pääl kokko üle nelä kilomeetri. Ilm oll' illos ja seltskund väiga' hüä.”

Käisi Ere pilt

■ **RÖSNA**. Liivago Imre: „Mi käve Rõsnast Miktämäele ja tagasi. Meid oll' 18 kokko.”

Liivago Imre pilt

■ **UUSVADA**. Järvelilli Rein: „Saimi kokko 18 matkalist. Matk oll' kultuuriluulinõ: alostimi Uusvada tsässonast, edesi Pliialõ ni väiko tsõõriga Tiirhanda. Lõpõtimi jälki Uusvada külämajah.”

Järvelilli Reinu pilt

■ **NEDSÄJÄ**. Valgu Toomas: „Matkal käve 21 täuskasunut, 8 last ja 3 pinni. Kauti läbi 6 km ja jouti ka Nedsäjä küläplatsilõ külä kõgõ korgõbahe kotusõhe – Tornimäele. Säält sis tetti ütehkuuh tuli üles ja kintedi kihh.”

Andrelleri lisaku pilt

■ **MIKTÄMÄE**. Kase Piret: „Setomaa valla aastalõpumatkalõ oll' Miktämäel tulnu' 9 inemist. Minti Rõsna poolõ mõtsa. Inne oll' mõtsarada ATVga' ette sõidõt, päämäne jalotaminõ ollegi' mõtsa seeh tiid müüdä. Kauti 6 km. Mi soovõ ütstõõsõlõ hüvvä vahtsõt aestakka, seimi Eesti Pagari tetti piirakit ja Lõunõpagari krõnglit, jeimi tsäiu pääle.”

Kase Pireti kogo pilt

Obinitsa küla 2023

Ma arva, õt Obinitsa küläl om olnu' väiga' teküs aestak. Külärahvas om olnu' hoolõlinõ ja väiga' huulnu' umast küläst ja tõisist inemisist. Mu arvusaamisõ perrä läts naabrialvõ sektori luumisõga' kogu-kunna üttheoitminõ parebast ja tull ka' tahtminõ ütehkuuh midägi' tetä' külä ja ka' valla arõngu hüäst.

2023. aestaga edimätsel poolõl luudi küläselts ja valiti külävanõp. Küläselts kõrrald „Teeme ära!“ talgupäävä ja ütidselt saigi' kõrda tettüs külä päähuults, park, järve tiivirne kinnistü. Talgulisi jaost oll ruug ja tenoõritüs küläkeskusõh. Sai kirotõdus kats projekti ja nuu' sai' ka' rahastusõ: Mäesepä Lauri kirot projekti järveveere arõndusõ jaost, tuu saa läbi 2024. aastagal, Turvasõ Evelin kirot projekti külä pargi arõndamisõ jaost, tuu om jo ello viid. Kaõs üritüisi safa projekt saa-as rahha pääle. Viil om seltsing kõrraldanu' küläpäävä ja panustanu' advendi tähistamisõ kombõ hoitmisõlõ Obinitsa pargih.

Obinitsah om vahtsõ elo saanu' üts pikält tühält saisanu' maja. Kuurmaa Lenna ja Mäesepä Lauri omma' loonu' Ilma-veerekeskusõ. No' om meil küläl vahtsõnõ restoran ja hotell. Küläkeskusõ töösõ kõrra pääl tekk ussõ' vallaõ massaažisa-long. Soovida! Aitumma Süvoro Tiinalõ!

Ettevõtja ja Setomaa Liidu tegevjuht Timmo Margus toimetas aestakki, õt Obinitsa vannu tsialautu asõmalõ saasi' aiaviljutüüstüs.

COOPki' avit, õt külä olõs kõrrah. Võtkõ' iihkujo!

Ma arva, õt om vaia inäbä tunnusta' nuid inemisi, kiä' pandva' hindä joudu külä kõrdategemisõ pääle. Ma nimeidä nuist mõnõ' ja toonida, õt nä olõ-õi säet pingeritta.

Aitumma, Hörna Aare ja Rieka, ti avitat kõgõga'. Aitumma, Riitsaarõ Evar ja Kauksi Ülle. Aitumma, Tarrosõ Rein ja Aira – märksõna om sport ja Mokornulga leelokoor, traditsioonõ hoitminõ. Mehiläse Margit – su meisterlik rõivakoda om toonu' Obi-

BLUMI PRIIT
Obinitsa külävanõmõ

nitsalõ pallõ kuulust. Kattai Aigar ja Irma – hüäkõrd, lillimuld, ülekaugisilla materjal, külärahva vastavõtminõ umah taloh. Djomina Vova ja Annika – panus hüäkõrda ja traditsioonõ hoitminõ. Alliku Kaarel – panus hüäkõrda, turvalisusõhe, suurõ pildi nägemisõ. Jaana pereh – mitu põlvkunda näide perrest avitas küllä kõrda säädä'. Kitä Obinitsa piirkunna vanõbit inemisi, kiä' omma' käpe', toimõtasõ' ja omma' kõõ hüä sõnaga' abist – Petersoni Inge, Piholaanõ Guuri, Višnakova Maimu, Metsigu Helgi.

Ma tunnusta muusiumitarõ pereht, õt ti hoiat mi aoluku ja kultuuri. Teil omma' huvtava' opitarõ'. Ma kitä vallavaltsust paisjärve lüüsi kõrrastamisõ ja turvalisõbas tegemisõ iist. Soovida näil, kiä' tahtva' ja saava' panusta' Setomaa arõngu, avita' annõtuusiga' läbi Setomaa Edendüsfondi.

Hüä külärahvas, 2024. aastagal om ant Obinitsa küläle võimalus avita' kõrralda' Seto Kunigriigi päivä ja om avvuasi võtta' vasta külälisi üle ilma.

Ma pallõ, õt ti panõsi' hinnäst kirja üritüse kõrraldamisõ toimkunda MTÜ Obinitsa Küläseltsi kodolehe pääl ja mi kõik ütehkuuh tii kõrralitsõ pido-päävä, määne jääs meele kõigilõ miilde.

29. detsembril Obinitsa aestagalõpupeol peet külävanõba kõnnõ soovidi' Obinitsa inemisõ' avalda' aoleheh.

Vabariigi aestagapääväl tulõ Obinitsah jälki' paraat

Obinitsah om saanu' traditsioonis, õt 24. veebruaril om küläh suur paraat. Paraat lätt läbi külä Keskhuulidsa lipuvälakulõ ja pääle lipu ülesnõstmist müüdä Muusiumi huultsat Lauulimä kujo mano. Paraadil omma' küläinemisõ', laulukoori', Kaitsõliidu ratsaüksus, piirivalvõh, poltsai, vabahtligu' pätjä', põllumehe'

ja naabrialvõ salk. Kohal om ka' tehnikat ja erinevvi masinid, näütüses traktori', ATV', niiduki', soomuki', umavalms-tõt sõiduki'. Om ühendet Eesti Vabariigi ja Seto Kunigriigi joud. Mi ooda Setomaa inemisi paraadilõ. Üteh võisi' võtta' väigokõsõ riigi- ja Seto lipu. Alostus om 24.02.2024 kell 14.

KUUSIKU VARJE

Eissaisvuspäiv 2023 Obinitsah.

Sundelli Harri pilt

Verska Odentalia hambaravikabinetil saa täüs viies aestagatsõõr

Setomaa Vallavaltsus om andnu' hüä' roomi', tuuga' sis hüä' võimalusõ'. Sälä taadõ jääs vällä-kutsõna koroonaaig, ku hambaravi panti kolmõs kuus kinni ja peräst nõuti tüütegemit skafandrimuudu kaitsõrõivih.

REHI ANGELA

Hüämiil om, õt mi saa Verska hambaravikabineti patsientele pakku' mitmit teenusit: igimeravvi, hambidõ tegemist tüütega', juurõkanaliravvi, kirurgia ja puudu hamba tegemist proteesmisõga'. Piiriveere Liidri om toetanu' proteesmis-teenusõ tegemisõ jaos vaia minevidõ aparatõ ja digitaalsõ suusisemäts skanneri ostmist. Aestagidõga' om kujonõnu' hüä kuuhtüüvõrgustik Setomaa valla kuulõga', latsiaiduga' ja hooldõkododõga'. Latsõ' käävä' kõrra aestagah hambaravikabineti ja saava' tiidä', õt mäntse' omma' hüä suutervüse reegli'.

Aitumma sotsiaaltüütäjilõ, kiä' avitasõ' liikumisraskuisiga' inemisil jouda' siiä' kohalõ! Lämmä' tenosõna' kooliõdõ Annika Singile, kiä' om hoolõh latsi suutervüse peräst ja kuts Suukoolist lektorõ pidämä loengit ja jagama materjalõ.

Mi mano tull suvõl tüühü assistent Liis, kiä' hooltsõs hambaravikabineti toimimisõ iist. Liis om tark ja sõbralik tüükaaslanõ. Hüvvä tarka tervüse nõvvo and apteekri Kaire Klimov ja perreõdõ Ivi Alve. Mi olõ Verska süämeh, tervisekeskusõ üte kolidori pääl. Mi hoia ütidselt jaka' kogokunna sotsiaalsõ turvatunõht ja õt apteegi-, perremeditiini ja hambaraviteenus olõs Seto-

„Kuki' ma olõ mõtsa kõgõ suurõp ja tugõvap elläi, ma pelgä väiga' siiä' hambaravituuli tulla' ja ma pallõ sõbralikku ja hellä ümbrekaumist!“ ütles patsient Karomõmm meele. Mi Liisiga vasta: „Mi anna hindäst kõgõ pareba!“, minkõ pääle Karokõnõ naarahut.

Rehi Angela kogo pilt

maa vallah kodolähkoh ja kõigilõ käeperi.

Hambaravihüvitisõ' ja eräkõrralinõ abi

2024. aestagal om hambaravihüvitisõ suurus 60 eurot täüskasunuilõ ja 105 eurot vanaduspensionärele, ilma tööldä' inemisilõ, rasõhilõ, alla aestaga latsi immile ja tüüvõimõtuilõ patsiendele.

Hambaproteesihüvitis om tüüvõimõtusõga' patsiendel ja vanaduspensionärel 260 eurot ja tuu summa taastus pääle kasutamist 3 aestaga peräst.

Noorõbidõ ku 19-aestagatsi latsi hambaravi iist tasos Verska hambaravikabineti Eesti Tervisekassa. Järekkõrra' kaõs õgal puul läävä' pikebäst. Tark om õgaaestagatsõs hambaravikülästüses aig jo varra kokko leppü', sis olõ-õi hirmu,

õt aestaga viimätsil päivil päse-ei arsti mano.

Eräkõrralisõ abi jaos om Verska hambaravikabineti eräldet õga päiv üts vastavõt-aig. Tuu aig tulõ telefonih kokko leppü'. Ku vastavõtuaig om jo ar' vöödõt, sis mi lõvvä kindlahe nädäli joosul ao, õt saat api. Latsõ' saava' kindlahe eräkõrralist api tuul samal vai järgmätsel pääväl.

Mia' liigutas?

Nätä' huulvit latsõvanõbit kan-nahtligult halõstamah, ku väigokõisilõ latsilõ hambaravvi tetäs. Nätä' süämest tulõvat avvustust, ku täüskasunu' toova' arstilõ uma vana imä vai esä, kiä kunagi' om näide iist huult pidänü'.

Nätä' usaldust. Ütel väikol näiol tull afa edimäne piim-hammas. Tä pallõl umma immä saata' tuust pilt hambaarstilõ.

Nätä' julgust. Traumiirvõ hambaravi kogõmusõ tagajärel hirmu, häbü vai süütundõ lõksi jäänü' ineminõ om kan-nahtanu' aestakki lagonõnu' hambidõ peräst ja ütel pääväl otsustas tulla' arsti mano.

Midä mi hindäle sünnüpääväs soovi?

Innekõkkõ patsiente, kiä' läävä' kodo hüäl meelel ja näil om rahu süämeh. Väsümäldä' opmisõ ja arõnõmisõ suuvi. Lõõhkõt ja sõbralikku miilt.

Kõõ päst päävä kasvai tsillõkõnõ nali.

Astus sisse patsient. Ma küüsü: „Kuis hambamõsu lätt?“

Saa vastusõ: „Ma olõ-õi kunagi' ütteri' hammas mõsknu'. Kas ma pias nuid kattõ viimäst, mia' suuh omma', viil mõskma ka' nakama?“

Mi lepe sis kokko, õt las jäiä' kõik nii, kuus aestakki om tavas olnu'.

Leelokandja' leelokoori esineminõ August Pulsti aestagapäävä kontserdil

AHVENA MARIKA

14. jaanuaril oll legendaarsõ muusiumidõ rajaja, kunstnigu, rahvamuusiga kontsertreise kõrraldaja, rahvamuusiga ja vanavara kogoja August Pulsti 135. sünnüaestagapäiv. Kandlõmängjä ja -oppaja Tuule Kann üteh sõpru, ummi opilaissi ja rahvamuusikidõ kogokunnaga' om meeleh pidänü' August Pulsti sünnüaestagapäivä jo 25 aestakka rahvamuusiga kontserttega', mia' omma' sagõhõhe midägi' inäbät ku prostalt kontserdi'.

25 aestaga joosul om pääle rahvamuusiga olnu' kavah ka' klassikalinnõ muusika, koorilaul, näütemängu' ja kuulõdõmängu', loengu' kunstist ja aoluust, eistett veine degustiirminõ ja

kindlahe omma' nii sugulasõ', sõbra', uurja', austaja' kõnnõnu' August Pulstist.

Soo kõrd oll kontsert Talina vanaliinah Okasroosikõsõ lossih. Esinemä oll pallõld kandlõ-, violi- ja puhkpillemängjä', Arukülä mihi arhailisõ laulu ansambli Lüü-Türr ja leelokoor Leelokandja'. Leelokoor oll kohal väiko pargikõsõga', meid oll nelli, a mi olli rõõmulisõ' ja lasi seto leelol helisedä'!

Mi tennä Tuule Kanni ja timä sõpru August Pulsti mälestüse hoitmisõ iist ja õt tä August Pulsti kombõl rahvamuusikit hindas ja kõigi ette tuu.

Leelokandja' Okasroosikõsõ lossih.

Ahvena Marika kogo pilt

Giiditüü om opmisõ ja opidu jagamisõ aamõ

Kauksi Ülle küüsüs, Külvigu Helen vastas

Ilm saisa-ai üte kotusõ pääl, õga külälinõ ja õga reisminõ om eismuudu, hüvvä giidi tiidäs ja tundas, sõna timäst lätt ütelt töösõlõ ja juusk ka' mo'oraamadut piteh. Külvigu Helen om 2023. aastagal mu meelest Setomaa edimäne giid.

Midä tõi aastak 2023 turismi?

Lõunõ-Eestit, säälhulga Setomaaad mõotas kindlahe Euruupa kultuuripääliin Tarto 2024. Tuud oll tunda' jo 2023. aastagal. Inäbä ja inäbä kuuldva' ka' vällämaalasõ' Tarto ja Lõunõ-Eestist. Tuu om mi jaost suur võimalus, õt meid terveh ilmah pallõ-pallõ inäbä tähele pandas. Ütsindä ja eis' kamandõh mi jovva-ai väigokõist jakogi' tuust tähelepandmisõst saia', midä Tarto 24 võimalusõ' meele loova' ja toova'.

2023 oll turismih paika-vaomisõ aastak. Suurusõ' omma' pia joudmah inne koroonaaigu olnu' tasomõlõ. Välästuult tulnu' turisti mõotas õks viil ka' Ukraina sõda. Midä kavvõbalt kaia', tuu lähäbäl sõategevusõlõ mi paistu olõvat, innekõkkõ Setomaa.

Kedä tõi aastak 2023 Setomaalõ?

Mu tegemisi ja tüü päält vöi üldä', õt külälisi oll sainast saina. Ma eis' giidinä vöti vasta ümber 600 inemisõ, näist veidõ üle poolõ olli' vällämaalt tulnu'. Kohaligu' inemisõ' liigusõgi' giidilä' ja tuuperäst näütä-ai mu arvu' mi turismi täpset saisu, a õnnõ mu umma tüüd. Päämäne jago Setomaa külälisi om siski' Eestist ja liigus uma käepääl.

Vällämaalaisi om ka' õkka sorti. Hüä om nätä', õt kõikaig joud mi mano inäbä vällämaa ütsikturiste. Tuu om suurõ tüü tulõmus, mia parhilla' nakas vilja kandma. Tulõva' nuu' ütsikturisti' läbi reisibüroodõ ja mi tüü ommõgi' müvvä' hinnäst nuilõ reisibüroodõlõ. Mul om parhilla' kuuhtüü lisas ütskidõlõ Eesti reisibüroodõlõ ka' ütskidõ Läti, Leedu ja Suurbriannia büroodõga'.

Potentsiaal arõngus om suur, samah mi pia arvõstamma, õt mi olõ õks üts väiga' väigokõnõ piirkund ilma üte väiga' veidõ tiidä' olnu' piirkunna veerekesel. Tuud arvõstõh meid peris hõste om tähele pant.

Tähtsä' omma' ka' pressireisi'. Ma vöti 2023. aastagal vasta säidse erinevvä aokiranniku vai meediaseltskunda. Oll telet, dokumentaalfilmitegijit, episoodõ eri riike reisisaaitidõhe, raadioaokirannikõ ja kirannikõ. Tüü meediaga', kõgõ inäbä telega' om kõgõ keerulitsõp: nuidõga' mõista-ai midägi' ette arvada', õt midä nä tahtva', aokava juusk kõrraga' summa,

Külvigu Helen giiditüül.

Külvigu Heleni kogo pilt

energiat lätt tuu pääle kõvastõ, päävä' vinnüse' 12-tunnitsõst. Mu tüü vällämaa pressiga' tähendäs ka' tõlkimist ja kõik-aig väigokõisi tulõkahokõisi kistamist, tuuperäst olli naidõ päivi õdagust õks tävveste tühi. A press om tähtsä ja mõntkõrd, ku ka' eis' tulõmust näe, sis om õks väiga' hüä miil.

Mineväst aastast om kats säänest eredät näudet: prantslaidi dokfilmiduo Sophie Planque'i ja Jeremy Vaugeois' tett dokfilm „Udude maal“, midä õnnahtu Prantsusmaal esilinastamah kavvu', ja suvinõ väiga' professionaalnõ Euronewsi võttõ-grupp, kinkõga' oll lihtsalt hüä, lisas näide korgõlõ professionaalsusõlõ, ja näide saadõh läts eetrihe oktoobrih ja oll mu meelest hõste tett. Ma eis' olõ väiga' rahu.

Kedä mi ooda aastagas 2024?

Arvada' om, õt Tarto 2024 mõotas meid ütsjago. Ma looda, õt turiste tulõ inäbä ku minevää aastaga. Täks tulõ säntsist päävaturiste, kiä' omma' üüd Tarto, a tegevä' säält päävädse välläsõidu Lõunõ-Eesti, loodami, õt joudva' Setomaalõ ka'. Ma arva, õt vällämaalaisi tulõ inäbä ku innebidi ja kindlahe kultuurist huvtõt rahvast. Mul hindäl om jo peris hulga

vahtsõ huuaõ kuupäivi kinni pant, a nuu' olõ-õi viil kõudet Tarto 2024ga'. Ma arva, õt tulõ peris hulga lühko ettetiidä-andmisõga' töid ja tegemisi. Kindlahe tulõ ka' hulga pressireise. Jo jaanuarih om mul kats Tarto 2024ga' kõudet pressireisi kalendrih. Täks tulõ peris hull aastak, a mullõ tuu miildüs! Nii huvtav ja ma ooda väiga'!

Kuis giidis saias?

Eestih om tuud kül' võimalik ka' oppi', a inäbüs Eesti giide om giidist saanu' juhusõ peräst ja niimuudu ma' ka'. Eestih olõ-õi võimalik olla' ka täüskotusõga' giid, ku just tüütä-ai Talinah vai mõnõh muusiumih. Suurõb jago mi giide tege õks tõist tüüd ja giiditüü om näile lisatüü. Nii om ka mul. A õt giidist saia', sis tuu jaost om mu meelest vaia olla' rõõmsa ja pallõ tiidä' tahta'. Nii inemisõ ku kotusõ kotsilõ, koh giiditüüd tiit. Ja inemisi tulõ salli', muido saa-ai taad tüüd tetä'. Hüä giid om sääne, õt tä painus nii, ku aig vai muu' aasolu' nõudva'. Giid lahutas ka inemistõ miilt: näütüesest ma' lää umma rolli sisse, tuu om nigu mu tööõnõ mina ja sääne tunnõh om väiga' mõnus. Ku ma olõ-õi tükk aigu saanu' giiditüüd tetä', sis saa-ai ma kuigi' rahu ja miilgi' om halv. Energia

ja tagasiside, midä ma külälisilt saa, om mu süük õgah mõttõh.

Midä om eissagamast turismih Setomaalõ?

Inemisõ! Mu jaos võrdus Setomaa turism Setomaa inemisiga'. Mõtsa, maiu ja luudust om ka' muial, a seto inemisi om kõgõ inäbä (kukki' muidogi' mitte õnnõ) Setomaal. Seto leelo om muidogi' väiga' erilinõ ja ku külälisõl õnnahus jouda' Setomaalõ mõnõ pühä aol, sis om tuu tälle tävveste *jackpot*. Samah mi olõ giidega' kokko lepnü', õt näütües kerigupühihile mi suuri gruppõ tuu-ai, a ütsikturistega' om väiga' kohanõ kerigupühäl kavvu'.

Erilist om meil nii pallõ, õt jovva-ai kirja panda'. Näütües tsassona' ja tsassonakultuur om inemisilõ suurõs üllätüses. Kerigu' ja kalmistu' omma' tõistmuudu, väiga' erilisõ', a näide mõistmisõ om kindlahe vaia giide, kiä' tagamaad vallaalõ seletäse'. Kõrralitsõ Setomaa-elämüse saamisõ jaos ma soovida kõõ võtta' giid, selle õt Setomaal om tävveste võimalik umal käel niimuudu ar' kavvu', õt saa-ai arvugi', õt olõt Setomaal vai õt midägi' olõs tõistmuudu ku Eestih. Ma olõ tuud kuuldnu' nuilt, kiä' omma' varabalt kaunu' siih ilma giidildä' ja sis mu gruppi juhtunu'. Nä

jovva-ai ar' imehtä', ku erinevä' nuu' kogõmusõ' omma'.

Kuis Sa hinnäst laadit?

Seto leelo om väiga' võimas laatja. Tuu om avitanu' minnu üle mõnõst väiga' pingelitsõst aost. Ma saa pallõ joudu naisiga' kuuu olõmisõst, ütitsist jutuajamisist. Mullõ väiga' miildüs ka' hinnäst liigta' ja umma kihhõ tunnõta': tandsi', kavvu', sporti tetä'. Viimädsel aastagal olõ avastanu' hindä jaos pilatete ja tennise. Suvõl sõida pallõ jalgrattaga': ma tulõ vaehtõ-pääl pääle pikkä tüüpäivä kodo ja lää õkva rattaga' sõitma ja sõida 10–15 kilomeetrit viläpõlda ja pedäjämötsu vaihõl ja tunnõ hinnäst ku paradiisih. Peräst tuud om pinge maah, miil selge, süä ja kihä kerge.

Ja muidogi' inemisõ': Setomaal om mu ümbre nii pallõ inspireivä ja huvtava' inemisõ', kedä ma süämest imehtele ja kinkõga' om puhas rõõm kuuu aigu viitä'. Ma olõ väiga-väiga tenolik pallõdõ erilisi kuuholõmisi, jutuajamisi, sannaõdagidõ ja lauluõdagidõ iist.

Midä soovtat külälisi vastavõtjilõ Setomaalõ?

Setomaal mõistõtas külälisi väiga' hõste vasta võtta'. Ma arva, õt tuu om setodõ jaost loomuperäne annõh. Külälisõ' tulõ vasta võtta' vallaalitsõ süämega' ja lahkusõga', sis nä saava' siist säntse tundõ, määnest nä olõ-õi kohki' muial trehvänü' tundma. Puhtast süämest vastavõtminõ om vöti.

Mõntkõrd juhtus, õt hindäl om kehv päiv vai energia matal. Kukki' üldäs, õt tundmisi taso-oi maaha pitstä', sis siihkottal om mu kogõmus kül' sääne, õt vaehtõpäält tasos. Külälisõ' pia-ai tiidmä, õt sul om halv päiv. Mu kogõmus om ka' tuu, õt külälisiga' suhtlõminõ pand tuud kehvõ hindätunnõht unõhtamma. Ma saa umast giiditüüpäväst hulga energiat. Ütest külest tuu võtt energiat, hulga võtt, a töösõst külest jäl' and. Mõntkõrd ma olõ pääle giidipäivä nii ku patareijänes, tävveste energiat täüs ja ma vöi tuuga' uma lähäbä' segähüistegi' aia'. Sis om vaia tuu ülevere energia kuvvagimuudu maaha saia', õt jäl tasakaalu jouda'.

Midä om puudu, ku külälisiga' liiku'?

Söögisuvõnniirest om õks puudu. Asi om kül' parep ku näütüesest viie aastaga iist, a õks om tuu võimalus kasutamalda'. Midä aig edesi, tuu vähäbä tahtva' inemisõ' osta' ilma mõttõlda' asju. Tuu asõmõl nä tahtva' mõnt unikaalstõ söögisuvõnniiri, midä om hüä kas kinki' vai eis' kasuta', tulõtõh miilde ummi ilosit kaumisi Setomaalõ.

Inäbä võisi' olla' taloturismi. Jälki', võimaluisi om, a ma tiia, õt tuu vöi vastavõtjalõ vaivalinõ olla'. Samah om selge, õt ku

näütües külälinõ tulõ kohegi' tallo, sis tä ost hüä meelega' sääl taloh tett kaup. Ma olõ tuud nii pallõ ja selgelt nännü'. Sääne inimlik kontakt ja tiidminõ, õt midägi' om toodõt täpelt siih šool inemisõl, tuu tege külälisi rahakotiravva' kergehe vallaalõ. Šooni' aoni' mi olõ-õi väiga' mõistnu' tuud viil ar' kasuta'.

Hüä näüdeh om Sõrmusõ talo Mokornulga, kiä tegutsõs Uma Tettü kaubamärgi all ja šool suvõl edimäist kõrda tekki uma talo gruppõlõ vallaalõ. Vaehtõ-pääl paistu, õt nä jovva-ai nii hulga tuuta', ku inemisõ' ostasi'. Näil om tuu hüä asi, õt taloturism om kombineeritü toidusuvõnniirega, tävvelik bingo.

Midä kitvä' vai laitva' külälisõ?

Kitetäs innekõkkõ külälislahkust. Mu reisi' omma' kokkosäämisõ' inemisiga', mitte objektiga' ja tuu õkva nägeminõ ja kõnõlõminõ kohalikõga' tegegi' Setomaa-reisi' mu külälisi jaost tävveste eräkõrdsõs. Nä saava' pallõ inäp, ku nä mõistva' uuta'. Kitetäs ka' tuud, ku hõste mi olõ mõistnu' ummi kombit ja kultuuri hoita'. Eiski' ku mõntkõrd mi eis' naka tuuh kahtlõmma ja paistus, õt kõik lätt lahustumisõ tiid, sis tegeligult, võrrõldõh muu Eesti, Euroopa vai kõõ ilmaga', om siih tuud eisugumast õks viil väiga' pallo alalõ. Ma olõ tuu üle väiga' uhkõ, kukki' eis' ma jo nn sis-setulnu'. A aastagidõga' om tuu saanu' pallõhki' ka' mu' umast, mullõ kullakallis väärtües.

Eestikeelitsidõ külälisi jaost om kärke tuu, ku nä kuuldva' seto kiilt – tuu om näide jaost eksootika ja paras hindä proomilõpandminõ.

Määnestki' laitmist ma olõ-õi ammu' aigu kuuldnu'. Kõik om periselt ka' hõste. Ku midägi' paranda', sis ütskidõ tegijidõ löütävüs veebih võisi' olla' parep. Tuu om õga tegijä hindä võimalus, a ka' vastutus ja eis' hindä puult mano pandminõ, selle õt tuu võit aigu ja tuu jaost piat olõma tehnilisi alostiidmisi. Setomaa Turism ku katusorganisatsioon saa siih veidõ avita' ja õks avitaski'.

Tenosõna'

■ **Külvigu Helen:** „Ma taha tehñädä' ummi kuuhtüü-paarilisi. Kõiki jovva-ai siih ar' nimetä', a eiserälinõ teno Setomaa Muusiumidõlõ, Sarvõ Oiõlõ, Kauksi Üllele ja Riitsaarõ Evarilõ, Taarka Tarõlõ, Maagõkõsõlõ, Inara Vanavalgõ Kohvitarõlõ, Hüdsi Silverile, Mokornulga, Lummo Kati ja Kuldatsäuga leelokoorõlõ, Rikka Ivvani talolõ, Kriisa käsütüütalolõ, esä Andreasõlõ, tsassonidõ permaisilõ ja peremiihilõ. Ilma teildä' olnu-us külälisil mõtõht siia' tullaki'. Aitumma, süämest tennä teid kõiki!“

Kulinitši Valentina elli pikä ja kirivä elo

Tal'na Sõsarõ laulupargi leelonaase **Kulinitši Valli** hingemineg oll' 20. detsembril, mõni päiv inne joulu. 93-aastanõ paabakõnõ jovva-as inämb koroonatõvõlõ vasta panda' ni kuuli Tal'nah Meremeeste haigõmajah. Olgu' jumalaperi timä hing! Tal'na Sõsarõ leelopargih laul' timä pikkä aigu, kokko 25 aastat, viimate vil 2013. aastal. Timä oll' hūä killõlõlaja, üt'el perrä õigõhe ja seto muudu.

Leelopargih laul' ka timä lellätütär Valli (Veiram) ja õt katõl Vallil vahet tetä', kutsõ mi kadonukõist Killõ-Valli. Valli oll' ku päävake, kõõ naarul näoga, härksa olõmisõ ja rõõmsa meelega. Timä kõnõlõ-õs kedägi takah, üt'le-es halvastõ, oll' hingeh jumalakartlik. Sääne kerge olõmisõga ineminõ, kinkõ elo olõ-õs kerge. Olgu' siih aoleheh kirotoõ Valli mälestüest timä elost pikembält. Tulõvaistõ põlvi jaost.

NASSARI ELVI

Valli vanavanõmbil esä puult, Grigoril ja Lukerial sündü kokko säidse poiga, üt's nuist oll' Valli esä Jefim (Juhkim), kinkõst sai perästinõ Pet-sere kaupmiis Jefim Vinogradov. Nelli velja, Ossip, Semjon (Semmen), Stepan (Tepo) ja Vassili (Vasõ), võti' väärimmi panõgu aigu hindilõ eri nime'. Ütest perrest sai Vihtla, üt's veli, Ivvan, võtt' Samblik, a Valli esä ja veli Pavel jäti' Vinogradovi nime. Valli tiidä' jäi esä edesi vinne nimega tuu peräst, õt tuu väärimmega oll' paremb vindlätsega ärrä aia'. Perek elli Võmmorskih, kõik vele' kasvi' sääil üles ja latsi' edesi uma elo pääle. Võmmorski kodomaja sai töösõ ilmasõa aigu hukka, palli ar'. Perräjäänü hirtõst ja maakivvest ehtedi talo aida lähkohe vahtsõnõ elomaja, õkva Pelska uja perve pääle. Tuu majakõnõ om vil alalõ. Ildaaigu elli sääil Valli lellätütär (Paveli tütär) Sarapuu Siina, kerigunimega Sinaida, kiä oll' sääil elänu kõik aig.

Vinogradovi Jefim võtt' naasest Masluva külä tütriku Rand Maria (Manni) ja nii minti ar' elämä Petserhe. Puutõ ria all oll' Juhkimil naha- ja kängtsidõ äri. Manni veli oll' tuntu preestri Viinapuu Timofei (Timmo). Tõõnõ veli, Rand Fjodor (Höödor) oll' kah Petserih ärimis, kinkõl oll' sääil võõrastõmaja Must Kass (tuust perrest ole ma kunagi kirotanu Setomaa leheh). Mannil oll' sõsar Jekaterina (Kati), kiä läts mehele Obinita kaup-

mehele Kaljulõ, näide maja om keset Obinita küllä. Kaljudõ latsõ', Valli täditütär' Soonja ja Maria olli' timä hūä' sõbra'. Hüti Soonja kuuli 96-aastatsõlt ja Rõõmusõ Mari 85-aastatsõlt Tal'nah.

Valli puja Toivo mälestüiste perrä oll' vanaesä Jefim vähäse jutuga, vanaime Manni oll' suurõmb suhtlõja. Mõlõmba' olli' usklugu'. Toivol om meeheh, õt vanaime käsk latsõlatsõl õdagu inne magamaminekit kõõ essä-meiepalvõt lukõ'. Manni oll' kimmäs keriguineminõ, õga pühapäävä, vahel ka muul nädäläpääväl, käve timä Varvara kerkõhe, koh laul' kerigukoorih. Koori juhat' Manni veli Viinapuu Timmo, sääil laul' ka Manni sõsar Ustinja (Ustja) ja Mare Piho imä Marta (tuntu ku Oina Marta). Vanaesä Jefimi huul' oll' keriguteenstüse aigu kündlit müvvä'.

Latsõpõlv ja Petsere-elo

Valli sündü 26. juulil 1929. aastal Petserih, timä katsikvele' Nikolai (Koolä) ja Vladimir (Volli) 19. detsembril 1931. aastal. Elämä jäi ja suurõst kasvi võõras rahvas. Maja eis', mia oll' õnnõ kilomeetri jago Koidula piiripunktist liina poolõ, laotõdi ar' pia 20 aastat tagasi, ku sinnä' ehtedi viiekõrdnõ kortinatõ maja. 1990. aastil, ku Valli uma puja ja pujapujaga Petserih käve, oll' alalõ kodomaja ni esä istutõt tiiveeridse' kuusõ-kõsõ', mia' olli' korgõst kasunu'.

kõrdnõ verevõt värmä puumaja. Majah oll' ka kostiliisi, eiski üt's sõaväelanõ. Moro pääl oll' sann, koh hinnäst mõskõ' sai, ja oll' ka pinikuut. Elämistõ oll' appi võet kasima, süüki kiitmä ja latsilõ perrä kaema üt's Irboska kandi vinne naane, kutsti Naaña.

Kuuli nakaš Valli käümä Petseri liina II algkuuli, aadressiga Kerigu 8 (maja om parhil-laki alalõ). Kuul oll' eestikeeline, õgast vannusõst latsilõ oll' kats klassi (klassikoplekti). Valli klassih oll' paarkümmend opilast ja tuu oll' sääne korgõmbat sorti klass (eliitklass), koh oppõ kah korgõmbidõ sõavälastõ latsi. Sääil klassih oppõ ka liinapää Grünthal Nikolai tütär Juta (Juta Sepp). Koolilatsõ' sai' umavahel hõste läbi, talvõl käüti Vaksali huulidsa mäepervest alla laskmah. Koolist kodo tullõh astõ Vallikõnõ läbi pekriärist, õt osta' saia-kõisi vai midägi muud makõ. Karmanih olli' tuu jaost kotost antu sendi', a ku jo suurõmb oll', sis oll' lubat kah võtta' mas-sulda – esä oll' tuntu kaupmiis ja summa läts timä arvõ pääle.

Viil miildü Vallilõ kino. Kino, eestialõitsõ nimega Palladium oll' Petserih Riia huultsah majah nummõr 4. Ütevoori tahtsõ timä minnä' kaema suurtõ inemistõ kinno ja pand' sãlgä imä rõiva', õt vaest pett ar'. Muidogi saadõti tä ussõ päält tagasi.

Haridusõlõ panti perreh suurt rõhku. Pääle kuuli käve väikene Valli eräoppaja man-saksa kiilt opmah, kodo tull' klavõrioppaja ja harõtõdi pillimängu. Tüdrokõnõ nakaš kooliaol (arvada 1936. aasta paiku) ka varbatandsu (balletti) opma Vinne Haridusseldsi majah Stahlbergi Else stuudioh.

Parhillatsõl aol Petserih Valli latsõpõlvõkoto inämb alalõ olõ-õi. Sinnä' panti elämä võõras rahvas. Maja eis', mia oll' õnnõ kilomeetri jago Koidula piiripunktist liina poolõ, laotõdi ar' pia 20 aastat tagasi, ku sinnä' ehtedi viiekõrdnõ kortinatõ maja. 1990. aastil, ku Valli uma puja ja pujapujaga Petserih käve, oll' alalõ kodomaja ni esä istutõt tiiveeridse' kuusõ-kõsõ', mia' olli' korgõst kasunu'.

Eestiao lõpp

Vanõmba' kõnõli' umavaihol seto keeleh, latsiga kõnõldõh püürdü' nä jutuga kah õks umah keeleh. Mõlõmba' mõistsõ'

Kulinitši Valli (26.7.1929 – 20.12.2023) Tal'nah oppajidõ majah 2007. aastagal. Nassari Elvi pilt

Valli esä Vinogradovi Jefim noorõh iah. Eräkogo pildi'

Valli (edimätseh riah) uma vele ja vanõmbidõga 1930. aastidõ algusõh.

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle,
tel 5656 9079, e-post: kauksiyille@gmail.com
Toimõtaja (lisaleht Vahtsõl Vallah) Järvelilli Rein,
tel 504 6423, e-post: rein.jarvelill@setomaa.ee
Keeletoimõtaja Palmi Silvi
Seto keele tõlkja Sarvõ Öio
Külesäädmine Lööpri Priit
Välländaja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Öio, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüröö Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjā: Printall AS
Lehe ilumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõl Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata': kauksiyille@gmail.com
vai Setomaa aoleht, Obinita külä, 65301, Võro maakund.
SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata': rein.jarvelill@setomaa.ee
Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

hõste ka vinne kiilt. Uma velega kõnõli Valli latsõiäh eesti keeleh, minkõ sai selgest koolih kävveh, niisamatõ kõnõli vanõmbidõga õnnõ eesti keeleh, kuigi seto keelest sai arvu ja mõistsõ. Tuuperäst mõistsõ ka seto keeleh laulta', a Siberäst Tal'nah elämä tullõh kõnõli joba inämbä kiräkiilt. Kuna imä Manni oll' kooliharidusõ saanu tsaariaol, sis kirof timä tüttele kirju Tal'nah vinne keeleh. Valli veli Koolä tekk ummi kirotuisi kah vinne keeleh, kuna pidi pääle Siberist tulõkit vinne koolih umma haridust jakkama.

Valli vanõmbist saiõ' eestialõ äripidäjä'. Nimä' olli' hoo-

lõlitsõ', uma poodiga kõüdet ja aigu oll' vähä, siis tuuperäst kotost kavvõ käüti veiga harvakutti. Ütevoori sai Valli rongiga Petserist Tal'nah sõita' – esä läts sis pääliina saapavabrikueh (arvada Unioni) kaupaväliina vai telmä. Kostmah käüti inämbüiste Võmmorskih ja Obinita kanti, koh sugu-laisil olli' ilosa' talo'. Sugulasõ'-hõimlasõ' jalki käve' näide poolõ Petserhe kostmah. Valli mäleht, õt maapäävä aigu oll' näil sannaruum täüs süüki, oll' eiski tortõ. Pääle maastõra ristikäüki tull' sis sugu-lasõ' näide puult läbi, üt'ehkuuh süüdi ja juudi. Üte' sugulasõ',

kiä' elli' Tuhkvitsa uja veereh, olli' tulnu' liina kogoni ar'ehit hobõsõvankriga – oll' jo maapäiv kõigilõ setodõlõ veiga ilolinõ ja kavva oodõt aig!

Petseri liinal tull' eestiao lõpuh üle ellä' kah veiga jälle aig. 1939. aasta keväjä oll' suur palaminõ, hädü ar' üt's kolmas osa liina elohuunist.

Tuul pääväl, 24. mail oll' tukõv tuul ja liinarahvas oll' veiga hirmul, pästeti, midä sai. Vinogradovidõ kodomaja oll' liina põhapoolitsõh otsah, sinnä' õnnõst palaminõ jovva-as.

Lätt edesi lk 9

Jagati Võru maakonna kultuuripreemiaid

5. jaanuaril toimus Rogosi mõisas Võru maakonna kultuuri-, raamatukogu- ja muuseumitöötajate, käsitöömeistrite ning kultuurikollektiivide juhendajate tunnustamissündmus. Kokku jagati 30 kultuurivaldkonna preemiat.

REIN JÄRVELILL

Võrumaa ekspertgrupp eraldab igal aastal aastapreemiaid eesmärgiga tunnustada Võru maakonna kultuuri- ja sporditegelasi ja kollektiive pühendumise eest oma erialasele tegevusele, mis on avaldanud mõju oma valdkonna arengule, ning innustada neid edaspidises tegevuses.

Kultuuritöötajaid tervitas Võrumaa Arenduskeskuse juhatus liige Tiit Toots. Tunnustusi ja preemiaid jagasid Eesti Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupp, Eesti Rahvakultuuri Keskus ja Võru Instituut.

Kultuuripärlit tiitli pälvis Võrumaa Arenduskeskuse kultuurispetsialist Kristi Vals, kelle tiitel tuli üllatusena olenevata sellest, et just tema tun-

Eesti Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupi preemia pälvisid ka Ingrid Kala, Jane Vabarna ja Silvi Palm.

Foto: Tiina Männe

nustusõhtu peakorraldajaks oli.

Eesti Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupi elutööpreemia pälvis Võrumaa rahva-

kultuuri ja -tantsu traditsioonide hoidja ja edasikandja Maie Pau. Preemiat üle andes toodi välja paljud traditsioonilised

üritused, teiste seas Võru maakonnas ainulaadsed žanripäevad, mis on aastaid toimunud Pau eestvedamisel.

Eesti Kultuurkapitali Võrumaa ekspertgrupi aastapreemiad

Võrumaa Kultuuripärl 2023

- 2023. aasta Võrumaa kultuurielu säravast säravaim pärl on **Kristi Vals**.

Võru maakonna elutööpreemia 2023

- **Maie Pau** – Võrumaa rahvakultuuri ja -tantsu traditsioonide hoidja ja edasikandja

Võru maakonna aastapreemia 2023

- **Anneli Lõhmus** – entusiastlik piirkonna kultuurielu eestvedaja
- **Tiia Allas** – Võro vaimuelu rikastaja ning kodukohta ja võro keelt väärtustava hariduselu edendaja

Astrid Hurt – Võrumaa eakate

- **Astrid Hurt** – Võrumaa eakate kultuurielu kaasaja
- **Ingrid Kala** – seto käsitöö- kultuuri hoidja ja Seto rahvarõivaraamatu väljaandmise eestvedaja ning kodukandi kogukonnaelu edendaja
- **Helle Laanpere** – Võrumaa laste lugemisharjumuse süvendaja ning pühendunud Võru linna tutvustaja

Võru maakonna tunnustuspreemia 2023

- **Erja Arop** – Lõuna-Eesti memme-taadi rahvapeo „Metsast merele“ rahvapillide särav üldjuht
- **Eve Turvas** – Vastseliina piirkonna kultuurielu elavdaja
- **Jane Vabarna** – seto kultuuri

hoidja ja Setomaa kultuurielu

- **Eda Veeroja** – suitsusauna pärimuse pühendunud edasikandja
- **Kadri Giannakaina Laube** – rahvapillilaagrite särav eestvedaja
- **Raili Leesalu** – hingekeeli puudutanud lavastuse „Kirjad koju“ looja
- **Silvi Palm** – seto keele hoidja ja õpetaja
- **Heiki Kelp** – Eesti Bassioaasi looja

Spordi aastapreemiad

- **Võru maakonna elutööpreemia 2023**
- **Enno Raag** – judo õpetamisega

Võrumaa noorte vaimse ja füüsilise väe tugevdaja

Võru maakonna aastapreemia 2023

- **Mattis Jaama** – Võru maakonna parim meessportlane
- **Daisy Kudre-Schnyder** – Võru maakonna parim naissportlane
- **Jürgen Joonas** – Võru maakonna parim noorsportlane
- **Värskas OK Peko** – Võru maakonna parim võistkond

Võru maakonna tunnustuspreemia 2023

- **Triin Ojasoo** – Võru maakonna parim noor treener
- **MTÜ Toetuskeskus Meiela** – Võru maakonna spordiürituste tegus taustajõud

Aasta Setomaa raamatukogus

EGLE PÕLDMETS

Setomaa raamatukogu direktor

Setomaa vallaraamatukogus möödus liikumisaasta tegusalt. Tehtud sai mitmeid üritusi – kirjaniike kohtumisi, lastega erinevaid tegevusi, uuendusi.

Esimese uuendusena toon välja markide, ümbrikute ja postkaartide müügi kõikides Setomaa raamatukogudes.

Teine suurem uuendus on Kultuuriministeeriumi Rahvaraamatukogude arendusprojekt (rahvaraamatukogude

kiirendi) 2023. aasta kevadel, kus neli Setomaa raamatukogu said rahastuse. Soetatud sai Saatse, Mikitamäe ja Obinita raamatukokku uued avaliku internetipunkti arvutid koos printeritega, et luua paremad võimalused e-teenuste kasutamiseks. Värskas raamatukogu lõi ligipääsu kaldteele ja invarparkimiskoha raamatukogu ette, eemaldati kõrge äärekivid ja paigaldati kivistlutsid.

2023. aasta lõpus kuulutas Kultuuriministeerium välja uue taotlusvooru, kuhu ka Setomaa raamatukogu taotluse esitas

Värskas ja Meremäe raamatukogu arendamiseks, praegu veel vastust ei ole. Värskas raamatukokku paigaldati ka näituse- siinid ja on võimalik vaatamas käia erinevaid väljapanekuid.

Mikitamäe raamatukogu töötaja Triin Kuusemets läbis 2022/2023 raamatukoguhoidjate kutsekoolituse ja omandas raamatukoguhoidja kutsetaseme. Palju õnne veel kord!

Kindlasti on tähele pandud, et üldjuhul kuu esimesel kolmapäeval on raamatukogud suletud, see on seoses Võrumaa Keskraamatukogu korraldata-

vate koolitustega maakonna raamatukogudele, kust ka meie üldjuhul osa võtame. Täname mõistva suhtumise eest!

Uus aasta toob uusi põnevaid sündmusi seoses Tartu 2024 kultuuripealinnaga ja ka kultuuririkkuse aastaga. Lähiajal on oodata Epp Petronet nii Värskas kui Mikitamäe raamatukokku, kevadel alustab kindlasti uuesti „Kuldvillak“ jpm.

Jälgige Facebookis Setomaa Vallaraamatukogu lehte, kus on ülevaade ka info teistest tegemistest meie raamatukogudes ja ees ootavatest üritustest.

Setomaa XIV hariduskonverents „Õpime kogu elu“

VELLO JÜRIÖÖ

27. novembril 2010 tuli Mikitamäe Koolis kokku Setomaa I hariduskonverents. Konverentsi valmistas ette ja viis läbi Setomaa Rahvahariduse Selts eesotsas Liina Palu ja Vello Jüriööga. Hariduskonverentsi eesmärgid olid: tuua esile ja väärtustada kooli osa omakultuuri õpetamisel ja hoidmisel, kaasata kogukond ning erinevad institutsioonid võimalikule koostööle ning tugevdada põlvkondade vahelisi sidemeid omakultuuri ja seto keele omandamise protsessis.

Hariduskonverentsid muutusid traditsioonilisteks iga-aastasteks üritusteks ning nende temaatika on olnud seotud vähemal või suuremal määral meie keele ning kultuuripärandi uurimise, säilitamise, tutvustamise ja õpetamisega.

11. jaanuaril 2024 toimus Värskas kultuurimajas Setomaa XIV hariduskonverents „Õpime kogu elu“. Eesmärgiks oli kohutada Eestis tegutsevate Väärikate Ülikoolide esindajatega kogemuste saamiseks ja anda väike ülevaade meie piirkonnast, tutvustamaks seda eakatele mujal Eestis.

Alustasime Seto hümnit laulmisega. Järgnesid tervitused: Võrumaa Arenduskeskuse juhatus liige Tiit Toots, Setomaa vallavanem Raul Kudre, volikogu esimees Urmas Sarja ja ülemsootska Evelin Leima. Leelokooril Kuldatsäuk Laine Lövi eestvedamisel oli valminud tervituslaul ja Mikitamäe Kooli 4. klassi õpetaja Eva Sulaoja juhendamisel esitas räpilo oma klassist. Konverentsi juhtis Mikitamäe Kooli eesti ja inglise keele õpetaja Maila Hainsoo.

Avatekande tegi Tiia Ristolainen, TÜ Elukestva õppe keskuse juhataja teemal „Täiskasvanuharidusest, ülikooli täiendusest ja väärikate ülikoolist“. Ettekandja avas põhjalikult ülikooli võimalused pakkumaks uute alade omandamist täiskasvanutele elukestva õppe vormides ja Väärikate Ülikoolis eakatele oma teadmiste ning oskuste täiendamiseks ja värskendamiseks.

Värskas Sanatooriumi juhataja Vello Saar rääkis Setomaa looduslikest ressurssidest ning sanatooriumi ajaloost ja arenguteest. Tema ettekandest

„Setomaa loodusressurss on kuurortrivi alustalaks“ saime teada, et meil leidub magevee ravimuda on ainulaadne ka oma raviomaduste poolest ja teistes Eestimaa kuurortides tarvita- take enamasti meremuda.

Programmijuht Mari Suurväli tutvustas Pärnu kolledži näitel teemat „Väärikate täiend- õppes Pärnumaal. Mis kasu on sellest õppijatele ja kogukon- nale?“ Pärnu on nimelt koht, kus viisteist aastat tagasi tõm- mati käima Eestis tegutsevate Väärikate Ülikoolide töö.

Tervisliku ning maitsva lõunasöögi oli valmistanud ja pakkus osalejatele Mikitamäe Kooli kokk Elvi Metskaev.

Ülle Tillmann, Navi küla- seltsi eestvedaja, arutles teemal „Seenioritöö kodukohas“. Filmikatked andsid toreda pildi kohalike vanemate inimeste tegevusest.

Seto Kongressi Vanemate Kogu peavanem Jane Vabarna tegi ülevaate kogu ülesannetest ning tegemistest. Praegu on käsil ettevalmistused oktoob- ris toimuvaks Seto kongressiks.

„Elukestev õpe ja Seto Käsi- töö Kogu“ oli võtnud oma jutu teemaks Ingrid Kala. Käsitöö Kogu tegevjuht tõi välja ees- märgid: seto traditsioonilisel käsitööl põhineva ettevõt- luse arendamine ja seto käsi- töötraditsioonide järjepidevuse hoidmine.

Võru Instituudi projekti- juht Kadri Ugur kinkis konve- rents korraldajale „Võro keele opiraamatu“.

Värskas Originaal on praegu üks tuntumaid müügil olevaid kohaliku mineraalvee liike. Setomaa mineraalvee uurimise ning tootmise loost saime teada Värskas Originaali müügijuhi Vaido Uibo jutust. Hämmas- tav oli ka uudsete mineraal- veetoodete hulk, looduslikule veele lisatakse mahu ja maitse-aineid, tehakse naturaalseid ja gaseeritud.

Konverentsil osalenutelt oli äärmiselt meeldivaks tagasi- sideks Viljandi programmijuhi Piret Ausi kirjutis, mida jagati väärikate ülikoolide program- mijuhtide listis. See lõppes nii: „On ütlemata hää meel jagada mõtteid ja kogemusi ning ühiste teemade üle aru pidada. Aituma tegusa päeva eest! Tänutundes TÜ Elukestva õppe keskuse juht Tiia Ristolai- nen ja Väärikate Ülikooli prog- rammijuhtid üle Eesti.“

Setomaa hariduskonverents.

Foto: Rein Järvelill

Setomaa Vallavolikogu istung 28. detsembril 2023

- Kuulati vallavanem Raul Kudre ettekannet vallavalitsuse tegevusest.
- Lõpetati valla 2024. aasta eelarve esimene lugemine; muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 12.01.2024.
- Otsustati võõrandada tasuta Setomaa vallas

Miikse külas Miikse kiriku maaüksus, katastriüksuse tunnusega 73201:001:1709, kinnistu registriosa nr 15446850 jagamisel Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikule (registrikood 80208476), maaüksuse pindala on 370 m², sihtotstarve ühiskondlike ehitiste maa 100%.

- Otsustati seada tasuta hoonestusõigus Setomaa vallas Määsi külas Pritsumaja maaüksusele, katastriüksuse tunnusega 73201:001:1703, kinnistu registriosa nr 5872150 jagamisel Luhamaa Nulga Priitahtlike (reg nr 80599293) kasuks,

maaüksuse pindala on 1919 m², sihtotstarve ühiskondlike ehitiste maa 100%, hoonestusõiguse tähtaeg 50 aastat.

- Otsustati nõustuda Setomaa vallas Pattina külas Orava metskond 23 maaüksusel, katastritunnusega 93401:008:0453, ja Orava

metskond 91 maaüksusel, katastritunnusega 93401:008:0894, Ulitina II uuringuruumis geoloogilise uuringu loa andmisega AS-le Tariston (registrikood 10887843); taotletava uuringuruumi teenindusala pindala on 15,24 ha, uuritavaks maavaraks liiv.

- Toimus Setomaa Vallavolikogu 27.04.2023 määruse nr 7 "Võru maakonna arengustrateegia 2035+" muutmise esimene lugemine; muudetakse arengustrateegia lisa 3 Tegevuskavad; muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 12.01.2024.

Haridus on Setomaal püünel!

Aastaarv on jälle muutunud ja 2024. aasta juba korralikult oma positsioonid sisse võtnud. Aasta vahetumise juurde jääb alati kokkuvõtete tegemine ja samas ka ettepoole vaatav plaanide tegemine. Kirjutan täna ühest suu- rimast ja ka tulevikku vaadates tähtsaimast protsessist Setomaal ehk haridusest.

Eelmisel aastal on läbi kogu aasta toimunud hariduse reformi silmas pidades arutelud erinevates koosseisudes. Seda on arutanud koolid, lapsed, lastevanemad, õpetajad, eksperdid ja kõik, kes on soovinud aruteludest osa saada. Kokkusaamisi on kogunenud arvuliselt üle 40 korra ja lisaks erinevates väiksemates gruppides arutelusid. Nüüd on kätte jõudnud otsustamise aeg. Eelnõu hariduse ümberkorraldamise kohta on antud üle volikogule, kes menetleb eelnõu kindlasti vähemalt kahel volikogul. Samuti on võimalus avalikkusel eelnõule ettepanekuid teha ja sõna sekka öelda.

Jõudes sujuvalt juba ettepoole vaatamise juurde, tekib küsimus, et miks me seda teeme. Me tegelikult soovime selle reformiga ümber kujundada kolmest juriidilisest isikust ehk koolist kaks kooli. See tähendab, et eelnõu kohaselt tuleb Setomaa Kool, mis koondab ühte õppeasutusse 1.–6. klassi kolmes õppekohas, ja tuleb Setomaa Gümnaasium, mis koondab 7.–12. klassid kolmes õppekohas. Koolidest eraldatakse lasteaiad ja liidetakse kõik üheks Setomaa lasteaiaks. Tuleb üle korrata ka see, et 1.–9. klassi hariduse andmist jätkatakse kolmes õppekohas ja lasteaiarihmad jäävad samuti samadesse koh- tadesse mis praegu.

Milleks see hea on? Setomaa haridust tuleb vaadata kui tervikut ja sellepärast on vaja tugevdada juhtimist ja tugistruktuure, st kogu Setomaa koolidele tuleb üks juhtkond.

Tahame sellega suurendada oluliselt koostööd koolide vahel, mis tähendab nii õpilaste kui õpetajate suuremat põimumist, ja soovime sellega ka häid õpetajaid Setomaale juurde tuua.

Koostamisel on koolide ülene ühine õppekava, mis kannab edasi Setomaa ühiseid väärtusi ja tugineb ettevõtlikkusel, kultuuril ja tervisel nende mõistete laiemas tähenduses.

See kõik on tehtud ka sellepärast, et me ei oota riigilt tulevaid juhtnööre ning otsuseid, vaid me ikka ise korraldame enda haridust sellisena, mis arvestab erinevaid piirkondi vallas ja panustab me praegustele tugevustele.

Oleme koondanud hariduse materjale valla kodulehele, kus igaüks saab täpsemalt lugeda tehtust ning ka plaanitust.

Head ja edukat hariduse aastat 2024!

RAUL KUDRE, vallavanem

Setomaal tähistati Vabadussõjas võidelnute mälestuspäeva

Setomaal on neli Vabadussõjas võidelnute ja punase terrori ohvrite mälestusmärki: Petserimaa vabadussammas Värskas, Eesti ohvitseride mälestusmärk Värskas lauluväljakul, Luhamaa mälestuskivi ning Meremäe leinapargi mälestuskivi. Kõigi nende mälestusmärkide juures tähistati 3. jaanuaril alates kella 10.30st Vabadussõjas võidelnute mälestuspäeva.

REIN JÄRVELILL

Mälestuspäeva tähistamist korraldas Kaitseliidu Võru malev koos noorkotkaste ja kodutütardega.

3. jaanuaril 1920 kell 10.30 vaikisid lõplikult relvad Vabadussõjas. Eesti oli võitnud! Vabadussõjas võidelnute mälestuspäeval austame Eesti eest võidelnud. Eesti kaotas Vabadussõjas üle 6000 inimese, neist 3588 otseses lahingutegevuses.

Vabadussõda algas 28. novembril 1918, mil Nõukogude Vene väed tungisid üle Narva jõe ning hõivasid 1919. aasta alguseks märkimisväärselt osa Eestist. Loomisel olev Eesti armee, mida toetasid Soome ja mitme teise maa vabatahtli-

kud, suutis vastase rünnakud peatada ja tagasi tõrjuda. Alates 1919. aasta märtsist oli pea- aegu kogu eestlaste asuala taas Eesti Vabariigi kontrolli all. Ka edasistes aegades lahingutes ei suutnud Punaarmee Eesti sõja- väe ja rahva vastupanu murda. Relvad vaikisid alles 3. jaanuaril 1920, mil jõustus Eesti ja Nõukogude Venemaa vahel 31. detsembril 1919 sõlmitud vaherahu.

Vabadussõjas võidelnute mälestuspäev on lipupäev, mil heisatakse lipp päikesetõusul või hiljemalt kell 8 hommikul. Lipp langetatakse päikeseloojangul. Lipu heiskavad riigiasutused, kohaliku omavalitsuse asutused, avalik-õiguslikud juriidilised isikud ja kõik, kellele on oluline vabadusvõitlejate mälestus.

Värskas mälestati Vabadussõjas langenuid. Foto: Rein Järvelill

Paindliku ja uuendusliku liitklassi loomine Setomaale

Möödunud aastal samal ajal lükati Setomaa hariduse ümarlauaga hoogsalt käima ühtse haridusmodeli avalikud arutelud. Haridushuvilise Setomaa valla lapsevanemana kõnelesin isegi ümarlaual kaasa ning kogusin rohkest teist jagatud ideedest nii mõtlemisainet kui ka inspiratsiooni.

Oleme aktiivsete huviliste rühmaga jätkanud vestlusi Setomaa hariduse edendamise teemadel ning aruteludest on välja kasvanud üks selgepiiriline idee. Nimelt, luua Setomaa haridusmodeli osana

püsivalt uuendusliku lähenemise paindlik liitklass, mis võiks tegevest alustada juba järgmisest õppeaastast.

Uus liitklass oleks jätkuks edukalt toimivale Värskas Laste- aia setokeelsele õuesõpperühmale. Eesmärk on luua paindlik õppekeskkond, milles on ruumi katsetamiseks ja avastusrõõmuks. Loodava klassi tugisammasteks on seto keele ja kultuuri lõimetus, vanemate ja kogukonna aktiivne osalemine ning avatus uuenduslikele õppemeetoditele.

Esialgu on mõte alustada

esimese kooliastmega, st 1.–3. klassiga. Edu ja positiivse kan- depinna leidmisel saab seda tulevikus laiendada ka teistesse õppeastmetesse. Lisaks võib uuendusliku liitklassi katsetus- likus keskkonnas edukalt läbi proovitud ideid ja praktikaid lõimida tulevikus Setomaa haridusmodeli teistessegi osadesse.

Idee sihtrühm on pered, kes soovivad uuenduslikumat või paindlikumat lähenemist haridusele. Eesmärk on pakkuda hariduslik võimalus koduko- has ka neile Setomaa lastele, kes põhjusel või teisel on vali-

nud õppimise teistes koolides või viibivad koduõppel.

Toome uuendusliku liitklassi idee Setomaa haridusmodeli üldisesse arutellu ja loodame üheskoos Setomaa vallavalit- susega leida parimad võimalused mõtte teostamiseks. Käes- olev ajaleheartikkel on esime- seks sammuks selle laiemal tutvustamisel. Ootame kaasa- mõtlejaid meie vestlustega ühi- nema, ideed ühiselt paremaks looma ning seda ühiste jõudu- dega ellu viima.

KAAREL VAIDLA, lapsevanem

Hajaasustuse programmi 2024. aasta taotlusvooru avamine

1. veebruarist kuni 1. aprillini 2024 on avatud hajaasustuse programmi 2024. aasta taotlusvoor. Programmi eesmärk on tagada hajaasustusega maa- piirkondades elavatele peredele head elutingimused ning see- läbi aidata kaasa elanike arvu püsimisele neis piirkondades.

Programmi tingimused:

- Taotleja alaline elukoht on taotluse esitamise aasta 1. jaanuarist hajaasustusega maapiirkonnas asuv majapidamine.

- Taotleja elukoht on rahvastikuregistri andmete kohaselt katkematu taotluse esitamise aasta 1. jaanuarist majapidamine, millele projektiga toetust taotletakse.
- Taotlejal ei tohi olla riiklike maksude osas maksuvõlga, välja arvatud juhul, kui see on ajatatud.
- Projektil võib olla ka kaas- taotleja(id). Kaastaotlejale kehtivad samad tingimused mis taotlejalegi.
- Taotluse esitamise päeval peab eelmise toetuse kasu-

tamise aruanne olema koha-liku omavalitsuse poolt kinnitatud.

- Taotleja ja kaastaotleja oma- ja kaasfinantseering peavad kokku moodustama vähe- malt 33% projekti abikõlbli- kest kuludest.
- Toetus moodustab kuni 67% projekti abikõlblikest kuludest.
- Projekti ajalise kestuse arves- tus algab toetuslepingu sõl- mimisest ning projekti ellu- viimine peab olema lõppenud hiljemalt 31. oktoobriks 2025.

- Toetust on võimalik taotleda kohalikest omavalitsustest, kes pakub taotlejale ka vaja- likku informatsiooni meetme tingimuste kohta.

- Programmist toetatakse majapidamiste veevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemide, juurdepääsuteede ning auto- noomsete elektrisüsteemi- dega seotud tegevusi.

Setomaa Vallavalitsus

Täiendav info: Lauri Saar, ehitusspetsialist, tel 520 4526, e-post: lauri.saar@setomaa.ee

Rikas kultuuriaasta

Igal aastal suunatakse fookus mönele teemale: kui 2023. aasta oli liikumise ja sauna-aasta, siis käesoleval aastal tähistame Eestis kultuuririkkuse aastat. Pöörame oma tähelepanu mitmekesisele Eesti kultuuriruumile.

MAARJA SAARINE

Setomaa Kultuurikeskuse juhataja

13. jaanuaril, kui setod tähistasid oma vana-uusaasta pidustusi, vuras Võrumaal ringi kultuuribuss.

Kultuuribuss külastas kõiki viit omavalitsust Võrumaal, et alustada uhkelt kultuuririkkuse aastat ja tuua igasse omavalitsusse kultuuririkkuse tulesäde. Värska talumuuseumi kopolis süütasime sellest sädemest lõkke, mis soojendas terve öhtu vältel vana-uusaasta peo külalisi.

Elu kahe kalendri järgi on mitmekesine ja toimub palju üritusi. Lisaks traditsioonilistele sündmustele on mitmeid koostöid Tartu 2024 korraldajatega, kes soovivad tuua oma tegemisi maapiirkonda ja just Setomaale.

Kalendri järgi on veel küll talv, kuid et kõigile soovitud sündmustele jõuda, tuleb teha

Naisrahvatantsurühm Lustiline.

Foto: Anu Toe

varakult plaane. Selle aasta suvi tuleb kirju. Tähtsaid kuupäevi, mida teada ja juba märkmik- kusse lisada, on mitmeid.

8. juunil toimub meie imelisel Värska laululaval Võru maakonna memme-taadi pidu „Oh, aegu ammuseid!“ Lisaks ka traditsiooniline sõirapäev Saatse Muuseumi hoovis.

Folgisõpru ootame Värskas

28.–29. juunil toimuvale Seto Folgile „Aita kanda“.

III Seto tantsupidu „Kadäh kavvõkõsõ“ toimub 29. juunil. Tantsupeole saab end kirja panna nii ükski, paarilise kui terve tantsurühmaga. Sel aastal kutsume tantsupeole lisaks oma tantsijatele ka võroke- sed, mulgid, kihnud, lätlased ja kodutütred ning noorkotkad.

Obinitza külla Seto Kuningriigi päevale ootame kõiki 3. augustil. Traditsiooniline Lüübnitsa sibula- ja kalalaat toimub 24. augustil.

Hoiame, märkame ja väärtustame kultuuri ning inimesi enda ümber! Korraldame ise ja käime ka teiste korraldatud sündmustel – nii on kultuur jätku- kusuulik ja püsiv!

Uus aasta on juba põnev aasta

TRIINU ARUND

Setomaa Noorsootöö Keskuse juhataja

Setomaa Noorsootöö Keskuse aasta eesmärgiks on toetada noori olemasolevate kodaniku- kud. See tähendab, et Noorsoo- töö Keskuse planeeritud tege- vused toetavad noorte oma- algatusi kohalikul tasandil ja aitavad aktiveerida noorte osa- lust ja panustamist kogukonnas.

Veebruarist alustab Värska noortekeskuses ka noorte omaalgatust toetav huviring, mida hakkab juhendama Värska gümnaasiumi õpilane Siim Alve. Huviringi eesmärk on

luua noortele võimalus ellu viia noori ja kogukonda arendavaid ideid ning suurendada noorte osalust Setomaa valla arengus ning suurendada noorte omaalgatuse, projektikirjutamise, -elluviimise ja -aruand- luse koostamise oskuseid.

Noortekeskustes on tänu „Noorte Heaks“ projektile loo- dud niinimetatud „vaiksed ruu- mid“, mida noored ise kujunda- sid ja sisustasid ja mille eesmärk on keskustesse luua keskkond, kus on võimalik muust melust eralduda ja tegeleda õppimise või loovuse arendamisega.

Muudatus on toimunud ka noorsootöötajate seas. Mere-

mäe noorsootööspsialisti Mari lapsehoolduspuhkuse lõppemiseni tegeleb noortega Elis Raal. Elis on peaaegu terve oma elu Setomaal elanud. Las- teaias käinud Obinitzas ja oma põhihariduse saanud Meremäe Koolis. Pärast põhikooli lõppu õppis Võru Gümnaasiumis ning praegu on lõpetamas Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuri- akadeemiat kogukonnahari- duse ja huvitegevuse õpeka- val. Lisaks on ta lõpetanud Võru kunstikooli tantsukunsti õppe- suuna, kus õppis *showtantsu*. Noortega töötamine on huvitav, kuna väljakutseid on iga päev, mis tähendab, et mitte kunagi

ei ole igav ja tööruutini pigem ei teki. Elis ise ütleb, et talle väga meeldib noortele ja koos noor- tega erinevaid hariduslikke ja ka meelelahutuslikke tegevusi korraldada.

„Minu jaoks on eriti oluline seda teha oma kodukohas ja anda oma kodukoha noortele huvitav ja hariv aja veetmise võimalus, nii nagu ka mina seda kunagi sain,“ lisas ta.

Käesolev aasta noorsootöös on täis uusi katsetusi, koos- töökogemusi ning noortele suunatud üritusi. Juba on töö- laual Võrumaa noortekeskuste suvepäevade korraldamine, mis toimuvad seekord 13.–14. juunil Setomaal. Suvepäevade kavas- se mahuvad nii Võrumaa noortevaldkonna tunnustus- üritus, seto kultuuri õpitoad, inspireerivad esinejad kui ka adrenaliini pakkuvad tegevusi. Igauks leiab endale midagi meelepärast.

Juba 23. veebruariks ootame Setomaa Noorsootöö Kes- kuse noorte omaalgatusfondi noorte taotlusi, mille eesmärk on aidata kaasa noorte aktiiv- semaks muutumisele ja omaal- gatuse tugevnenemisele ning luua noortele võimalus ellu viia kogukonda ja noori arendavaid ideid, kasvatades nii noorte osalust valla arengus. Lisainfo Facebooki lehel Seto- maa Noorsootöö või Setomaa valla kodulehel.

Noortekeskuste ürituste koondinfo leiab Facebooki lehel Setomaa Noorsootöö ja eraldi noortekeskuste nädala- kavad on leitavad noortekes- kuste Facebooki kontodelt.

SETOMAA VALLAVALITSUS

OOTAB OMA MEESKONDA

Sotsiaalpedagoogi

KANDIDEERI KOHE!

Vajalikud dokumendid (avaldus, CV, koopiad isikut ja kvalifikatsiooni tõendavatest dokumentidest) saata digitaalselt allkirjastatuna e-postiga:

vald@setomaa.ee

Kandideerimise tähtaeg: 16.02.2024

Tööle asumine esimesel võimalusel.

Piletihind maakonnaliinidel alates 01.04.2024

Piletite hinnad

- **Üksikpileti hind on 2 €**, kui pilet ostetakse bussis sularaha eest või pangakaardiga tasudes. Üksikpilet kehtib ühel sõidul ja ümberistumist ei võimalda.
- **E-pileti hind on 1.50 €** ja seda piletit saab osta bussist ainult ühis- kaardile (ühiskaardile peab olema eelnevalt laetud raha). E-pilet kehtib esimesest valideerimise hetkest 1,5 tunni jooksul, mis annab õiguse 1,5 tunni jooksul sama piletiga sõitu jätkata järgmiste maa- konnaliinidega, millega saab sõita liini lõpuni. Ümberistumisel on pilet kehtiv, kui uus valideerimine toimub 90 minuti jooksul. Kui 90 minutit saab täis sõidu ajal, saab ikka sõita liini lõpuni.
- **24 tunni pileti hind on 4.50 €** ja selle pileti saab osta ühiskaar- dile veebist (pilet.ee) või müügipunkti (müük ei ole veel aktiivne). Bussi sisenedes tuleb sõiduõiguse saamiseks ühiskaart validee- rida ning 24 tunni arvestus algab esimesest valideerimisest.
- **30 päeva pileti hind on 25 €** ja pileti saab osta ühiskaardile vee- bist (pilet.ee) või müügipunkti (müük ei ole veel aktiivne). Bussi sisenedes tuleb ühiskaart igal sõidul valideerida. Kontrolli perioo- dipileti kehtivust.

Kõik eelnimetatud piletid on kehtivad Tartumaa, Hiiumaa, Ida-Virumaa, Jõgevamaa, Järvamaa, Põlvamaa, Saaremaa, Valgamaa, Viljandimaa ja Võrumaa maakonnaliinidel. Tartumaal ostetud kuupiletiga saab sõita kõikide nimetatud piirkondade maakonna- liinidel. Ka e-pileti ja 24 tunni pileti puhul võib ühe piletiga sõita kõigi nende piirkondade maakonnaliinidel.

Pileti ostmine

- Ühiskaarti on võimalik soetada nii bussijuhilt kui Põlva ja Võru postkontoritest.
- Internetis pilett.ee on võimalik osta e-pileteid ja laadida raha ühiskaardile.
- Ühiskaardile saab raha laadida ka bussijuhi juures summas 5, 10, 15, 20 €.
- Ühiskaarti on võimalik isikustada lehel pilett.ee/viipe/.
- Üksikpiletit saab osta bussijuhilt.

Ühiskaardi isikustamine

Lapsevanem saab oma ID-kaardiga pilett.ee keskkonda kasutajana sisse logida ning seejärel isikustada lapse kaardi lapse isikukoo- diga, lapsevanema ID-kaardi numbrit ei pea siis enam lisama, muidu läheb kaart lapsevanemale. Ühiskaardi isikustamisel on abiks ka piirkondlikud raamatukogud. Lisaks on ühiskaarti võimalik isikustada postkontorites. NB! Ühel inimesel on korraga võimalik omada ühte kehtivat isiku- statud ühiskaarti. Kui sõitjal on olemas puutevaba kiibiga varustatud Eesti õpilaspilet, ISIC õpilaspilet, ISIC üliõpilaspilet, Eesti üliõpilaspilet, ITIC õpetajakaart või IYTC Noortekaart, siis on võimalik seda kaarti aktiveerida n-ö ühiskaardiks (eelnevalt toodud kaardid saavad olla lisaks tavalisele isikustatud ühiskaardile).

Tasuta sõidu õigus

Tasuta sõiduõiguse saamiseks peab soodustatud isik üldjuhul kasu- tama isikustatud ühiskaarti ja kandma kaasas isikut tõendavat doku- menti või saama bussijuhilt 0-pileti vastavat soodustust tõendava dokumendi ettenäitamisel. Eelkooliealiste laste puhul ja isikul ilm- selge puude olemasolul on 0-pileti võtmine soovituslik. Tasuta saa- vad sõita maakonnaliinidel:

- isikud alates 63. eluaastast, kaasa arvatud;
- isikud kuni 19. eluaastani, kaasa arvatud;
- keskmise, raske ja sügava puudega isikud;
- osalise või puuduva töövoimega isikud;
- sügava puudega isiku saatja, kui saatja siseneb bussi koos sügava puudega isikuga;
- raske liikumis- või nägemispuudega isiku saatja, kui saatja siseneb bussi koos raske liikumis- või nägemispuudega isikuga;
- puudega lapse, kes ei ole saanud 7-aastaseks, saatja, kui saatja siseneb bussi koos puudega lapsega, kes ei ole saanud 7-aastaseks;
- Ukraina sõjapõgenik (vastavalt tasuta sõiduõiguse kehtivusele ühiskaardil).

Ühiskaardid on riskasutatavad üle Eesti ja kaugliinidel olenemata ostukohast.

Sander Saar, MTÜ Kagu Ühistranspordikeskuse juhataja

SETOMAA NOORSOOTÖÖ KESKUSE NOORTE OMAALGATUSFOND

TOETUSE ANDMISE EESMÄRK

1. Aidata kaasa noorte aktiivsemaks muutumisele ja omaalgatuse tugevnenemisele;
2. Luua noortele võimalus ellu viia kogukonda ja noori arendavaid ideid, kasvatades nii noorte osalust valla arengus;
3. Pakkuda valla noortele ja noortegruppidele ressursse tegevuste elluviimiseks;
4. Suurendada noorte projektikirjutamise, -elluviimise ja -aruandluse oskusi.

KELLELE SUUNATUD?

1. Toetust võivad taotleda kõik Setomaa vallas õppivad, elavad ja töötavad noored ning vallas tegutsevad noortegrupid.
2. Toetust taotleb noor peab olema vanuses 10–26 aastat.

MEESKOND?

Projektimeeskonnas peab olema vähemalt 2 liiget vanuses 7–26 aastat ning projektitegevustesse peab kaasama vähemalt 10 noort.

KUI PALJU?

Ühe taotluse maksimaalne piirmäär on 500 eurot ühe projekti kohta.

PROJEKTI ESITAMISE TÄHTAJAD?

23. veebruar
2. mai
2. oktoober

Väraska mineraalveest ninasprei tootmine sai tunnustuse osaliseks

Novembrikuus oli avalikul rahvahääletusel 30 parimat euroteo projekti ning rahva ja žürii hinnangute põhjal on parim südamega eurotegu ettevõtluse arendamise valdkonnas Väraska mineraalveest loodusliku ninasprei tootmine.

Eesti maapõue mineraalvett kasutatakse ninasprei tootmiseks esmakordselt. Toode leevendab nohu ja kurguvalu haigussümptomeid.

Žüriisse kuulusid ettevõtja Indrek Kasela, füüsik ja teaduse populariseerija ja „Rakett 69“ saatejuht Aigar Vaigu, armatatud telenägu Keili Sükijainen, rahandusministeeriumi esinda-

jana välisvahendite juht Triin Tomingas ning Riigi Tugiteenuste Keskuse esindajana toetuste rakendamise osakonna juhataja Tiina Sams.

Projektide valikul hinnati nende tunnetuslikku mõju ja olulisust konkreetsele valdkonnale, sihtrühmale, piirkonnale või kogukonnale.

Suur aitäh kõigile Setomaa inimestele, kes rahvahääletusel selle projekti poolt veebis hääletasid. Ja palju õnne kõigile, kes on Tsilga tootearendusse mitmete aastate jooksul panustanud.

KERSTI VIRRO

Tsilk müügi- ja turundusjuht

Foto: Raigo Pajula

Setomaa valla ettevõtjad ja asutused panid välja auhinnad 2023. aastal valda registreerunud inimestele

MARGERY ROOSIMAA

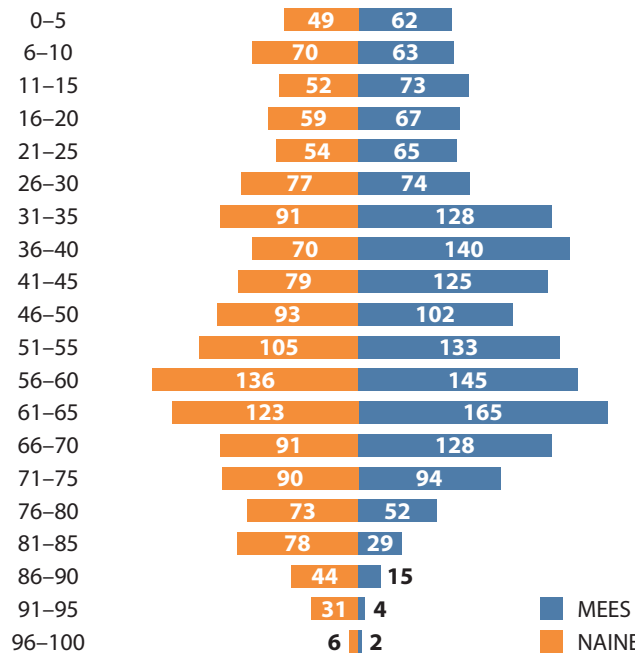
arendusspetsialist

2023. aastal registreeris oma uueks elukohaks Setomaa valla 104 inimest, kes on ka 2024. aasta jaanuari seisuga valla elanikud. Setomaa ettevõtted ja asutused panid uutele valda registreerunutele välja erinevaid kingitusi, mis loositi uute tulijate vahel. Loosiauhinnad anti üle 13. jaanuaril toimunud vana-uusaasta peol Väraska talumuuseumis.

Auhindadeks olid ASilt Väraska Originaal erinevad tooted, Uma Tettü taar, Seto Instituudilt erinevad raamatud, Vana Jüri seebipoe seebid, Väraska Veekeskuse perepiletid, sõira õpituba koos sooja sõira nautimisega kahele kodures-torani Maagökönö, MTÜ Seto Käsitüü Kogo poolt käsitöö koolitusel osalemine, õhtusöök neljale Kirsi Talos. Lisaks oli auhindadeks pileteid erinevatele Setomaa üritustele: Setomaa Kultuurikeskuse poolt Seto folgi perepass, Seto tant-supeo pilet ja kutse kahele filmi „Ellujäämise kunstid“ esilinas-tusele, vallavalitsuse poolt Seto Kuningriigi päeva piletid.

Vana-uusaasta peol anti üle ka kingitused kõikidele lastele, kes osalesid „Tule Setomaale!“ laste tööde konkursil. Laste

Setomaa valla rahvastikupüramiid (01.01.2024)

Allikas: Setomaa vallavalitsus

vahel läksid jagamiseks Väraska veekeskuse perepiletid, Setomaa Muuseumide perepiletid, Margus Timmolt mahe mastsõstramahl ja Seto Kaubamaja poolt välja pandud setokeel-sed raamatud „Jussikösö säitse sõpra“ ja „Kahropoig Puhh“.

Lisaks ootame kõiki 2023. aastal Setomaa valda registreerunud inimesi ja „Tule Setomaale!“ laste tööde konkursil

osalenud lapsi koos peredega Põhjalaagri uuele matkarajale.

Rahvastikuregistri järgi on Setomaa valla elanike arv 1.01.2024 seisuga 3137. Võrreldes aasta varasema ajaga on elanike arv vähenenud 60 võrra. Sünde registreeriti 2023. aastal 16 (2022. aastal 17). Surmasid registreeriti 2023. aastal 49 (2022. aastal 56). Setomaa valda registreeris elukoha

Pane tähele!

- Kõik 2023. aastal Setomaa valda registreerunud inimesed ja „Tule Setomaale!“ laste tööde konkursil osalenud lapsed koos peredega on oodatud giidiga matkale Põhjalaagri uuel matkarajal.
- Matkad toimuvad 29., 30. ja 31. märtsil algusega kell 13 Reegi maja juurest.
- Matkal osalemiseks on vaja eelnevalt registreeruda telefonil 505 4673 (Setomaa Muuseumid müügijuht).
- Matka korraldab Setomaa Muuseumid.

104 inimest, Setomaalt lahkus 135 inimest. Vanuse järgi lapsi kuni 17-aastaseid (kaasa arvatud) 447. Üle 90-aastaseid inimesi 43, kellest vanimad 98- ja 97-aastased. Rahvustest on vallas kõige rohkem eestlasi (2624), venelasi (386), ukrainlasi (27) ja sakslasi (7), teisi rahvusi 5 või vähem inimest.

Rahvaarvult suuremad asulad on Värskas (389 inimest), Mikitamäe (257), Meremäe (167), Obinitsa (155), Väike-Rõsna (85), Võõpsu (78), Treski (76), Lüübnitsa (72), Karisilla ja Matsuri (mõlemal 62). Külased, kuhu ei ole registreeritud ühtegi elanikku, on neli. 23 külas on üks või kaks elanikku.

Omavalitsuse ja elanike kriisirollid

KATARIINA VAABEL

riskikommunikatsiooni ekspert

Tänapäeval on tõsiasjaks, et kriisid võivad vallanduda väga paljude erinevate tegurite mõjul – kaob küte, side, elekter, vesi või juhtub hoopis midagi muud, mis meie kõigi elukorraldust rohkem või vähem puudutab ning muudab.

Kui on tegemist ulatusliku kriisiolukorraga, siis mõjutab see kogu ühiskonda ja selle lahendamisse peavad panustama nii riigiasutused, kohalikud omavalitsused, ettevõtted kui elanikud. Kriisid mööduvad leebemalt üksnes siis, kui

Päästeameti riskikommunikatsiooni ekspert Katriina Vaabel.

Foto: Päästeamet

oleme nendeks valmistunud.

Kriisideks valmistumine on reguleeritud hädaolukorra seaduse ja riigikaitseadusega, mis panevad paika eri osapoolte kohustused kriisideks valmistumisel ja nende lahendamisel.

Kohalikel omavalitsustel on kriisiolukordades väga oluline roll, seda elanikele esmaste ja eluks vajalike teenuste kättesaadavuse ja elanike toimetuleku tagamisel. Omavalitsused on lähim tugi nii kogukondadele kui inimestele. Omavalitsuses juhib kriisiolukorra lahendamist kriisikomisjon, kuhu kuuluvad lisaks vallavalitsuse/linnaavalitsuse töötajatele ka elutähtsaid teenuseid osutavate ettevõtete esindajad. Näiteks vee-ettevõtte, soojatootja

või teede korrashoiu eest vastutav ettevõtte.

Päästeamet on andnud kohalikele omavalitsustele järgnevad soovitusel kriisi- valmisoleku tõstmiseks:

- Tagada taristu toimepidevus objektidel, mis on inimese elu ja tervise seisukohalt olulised ja peavad kriisis toimima (hooldekodud, erihoolekandeadutused, haiglad, koolid, lasteaiaid).
- Koostada KOV kriisikomisjoni aktiveerimise ja kogunemise kord kriisi lahendamiseks.
- Planeerida kriisiaja informatsiooni kogumise ja edastamise võimalused, mis toimiksid ka elutähtsate teenuste katkestuste tingimustes.
- Kaardistada eelnevalt info

kriisi ajal vajalikest elutähtsatest ja teiste oluliste teenuste osutajatest, sh nende kontaktidest, asukohtadest jne (elektrivõrgu ettevõtted, ravimid, esmatarbed, kaubad, sularaha, kütus, ühis-transport jne).

- Valmistada ette ja teavitada inimesi kriisi ajal toimivatest kogunemiskohtadest ehk kerkuskeskustest KOV territooriumil, kus saab infot, nõu ja abi.
 - Planeerida tegevused elanike evakueerimiseks ja (teiste omavalitsustegi) evakueeritavate vastuvõtmiseks.
 - Kaardistada vajadus ja sõlmida lepingud kriisi ajal vajaminevate vahendite rentimiseks, millega tagatakse elutähtsate ja teiste oluliste teenuste osutamine (nt generaatorid, teisaldatavad tualettruumid, joogivee jagamise vahendid, mobiilsed konteinerkatlamajad, transport jne).
 - Kaardistada ükski elavad ning kriisi ajal ja kriisijärgselt abi vajavad elanikud.
 - Kaardistada ning luua võrgustik kogukonna esindajatest, kelle kaudu edastada informatsiooni kriisi eel ja ajal (nt külanemad, korteriühistud, kogukonna- või asumiseltsid jne).
- Selleks, et kohalik omavalitsus või muu kriisi lahendav asutus saaks elanikke keerulisel ajal toetada, on väga oluline, et elanikud oleks ise võimalikult hästi ette valmistunud.

Häid eeskujusid

Lõuna päästkeskuse kriisibüroo juhataja **Silver Konksi:**

„2019. aasta Kagu-Eesti tormi ajal tekkinud ulatusliku elektri- ning sidekatkestuse järel on Võru linn kriisideks valmisolekusse mahukalt panustanud. Omavalitsus on hankinud satelliittelefoni ja raadiosidevahendid, millega mobiilside katkemisel elutähtsate teenuste osutajate ning teiste kriisi lahendavate asutustega ühendust saada. Veel on Võru linnas ette valmistatud ja generaatoritega varustatud evakuatsioonikohad.

2023. aastal testisid Võru linn ja vald elutähtsate teenuste osutajate kriisivalmidust õppusel „Võrukael“, kus mängiti läbi lumetorm ja elektrikatkestus. Kriisi tingimustes pidid vee- ning kaudkütte ettevõtted teenuste tagamiseks mõne tunni reaalajas generaatoride toel hakkama saama. Samal ajal pidi teehooldaja aja peale valmis seadma talihooldustehnika ning teostama kontrollisõidud. Samal õppusel mängiti läbi korterelamute elanike evakuatsioon. Õppusel juhtis kriisi lahendamist Võru linna ja Võru valla ühendstaap, mille koostöö harjutamine oli üheks õppuse eesmärgiks. Ühendstaapi vajab linn ja vald selle tõttu, et nende osade elutähtsate teenuste osutajad

kattuvad. Samuti tuleb evakuatsiooni korral teha koostööd transpordi- ja evakuatsioonikohtade tagamiseks.“

Lõuna päästkeskuse ennetustöö büroo ennetuspartner **Kaisa Niilo:** „Ühised kriisikoolitused, õppused ja projektid kasvatavad kindlustunnet, et tugeva ja koostöövalmis kogukonna toel ollakse valmis ja leitakse väljapääs ka keerulisematest kriisiolukordadest.

Silmapaistva tööga on saanud hakkama mitmed Lõuna-Eesti kogukonnad, kes on võtnud vaevaks end koolitada või kirjutanud projekte enda kriisikindluse kasvatamiseks.

Võru vallas Sulbi külas tegutsev MTÜ Sulbi Maarahva Selts kutsus päästeameti endale kogukonna kriisikoolitust tegema juba 2023. aasta mais. Koolitusel analüüsiti kogukonna toimetulekut võimalikes hädaolukordades. Tänu koolitusele oli sügisel Kodanikuühenduse Sihtkapitali (KÜSK) innovatsioonifondi taotlusvooru elanikkonnakaitse võimekuse arendamiseks taotluse esitamise ajaks selge pilt silme ees, mida kogukonna kriisikindluse võimestamiseks esmaselt vaja läheb. Nii küsiti toetust generaatori ja kaasaskantava akujaama soetamiseks.“

Kriisideks valmistumise meelepea!

- Mida suurem on kriis, seda kauem jõuab kohaliku omavalitsuse või riigi abi sinuni.
- Ole valmis vähemalt seitse päeva iseseisvalt hakkama saama.
- Tee koostööd kogukonnaga – naabrite, korteriühistu ja külaseltsiga!
- Loe täpsemaid käitumisjuhiseid www.olevalmis.ee ja lae alla Naiskodukaitse väljatöötatud käitumisjuhiste äpp „Ole valmis!“.

Kulinitši Valentina elli pikä ja kirivä elo

Alostus lk 4

Valli koolisõsar, kapten Ernst Otto Matisoo tütar Dagmar (Dagmar Luik, sündünü 1928, elli Petsereh 1928–1932 ja 1938–1944) kõnõli mullõ kunagi, õt tuul pääväl olnu’ nimä’ klassiga Vahtsõliinah ekskursioonil ni tagasi tullõh linnanu’ näile kõva tuulõga Petsere puult palanuid paprit kavvõndõhe vasta. Pritsi-mehe’ saiõ’ kahõtulõlõ siski piiri panda’, puutõriaalonõ üteh Valli esä äriga pääseti. Esä Juhkim olõvat av’ tanu palanuid ja kodo kaotanuid perrit nii, õt andnu näile umast poodist kõngtsit ilma rahalda. Vinogradovidõ äri vöödõti 1940. aastal kommunistõ puult ar’ ja aasta peräst tull’ ka umast kotost ar minnä’.

Siberähe sõit

1941. aasta 14. juuni oll’ jälle päiv ka Petseremaalõ ja liinälõ. Petserest kiudutõdi kotost vällä 171 inemist. Vinogradovidõ perrele tulti perrä üüse, kohvri’ üteh, nakaš pääle sõit kavvõndõhe külmäle maalõ. Valli kõnõli, õt tuul pääväl oll’ kokko lepüt klavõritunn, a ku oppaja sinnä’ tull’ olõ-õs inämb kedägi kotoh. Perreh kõnõldi peräst, õt essä külh hoiatõdi ja soovtõdi paku minnä’, a timä ütelnü’, õt olõ-õi midägi kurja tennü. Siski om umaag-sõh aoleheh Uus Rada septembrikuu numbrih trükit tähendäminõ, õt Jefim Vinogradov saadõti vällä slobodast 3. septembril. Tähendäs, õt timä siski pruumõ kohegi varolõ minnä’, a õnnahu-us. Nii saadõti timä vangilaagrihe perrest eräle.

Valli klassisõsar Dolly Petsere II algkoolist kõnõli, õt ka näide pereh olnu kiudutõtudõ nimekirah, a üts julgõolõgu tüütäjä andnu vanõmbilõ hoiatusõ. Sis varinu pereh hinnäst kol’ päivä kohki tarõ all, kooni kiudutamisõ’ jäteti ar’ perrä ja rongi’ inämb käü-üs. Nimä’ pääsi’ ar’saatmisõst, a peräst tutv’ vinne tütrigu’ täntänü’ huulidsa pääl perrä, õt kas teid, vassistõ, sis saadõtaki-is ar’. Dolly oll’ tuu Dolorece Raud, kiä pääsi ütenä vähästest vindläiste puult põhja last laadsaretilaivalt Moero ja elli peräst Saksamaal ni no’ eläs Talnah.

Nii õt Valli imä Manni kiudutõdi sis üteh latsiga ja tuu sõit eläjävagonih läts üttekokko kats nädälit. Nimä’ saadõti Retška Banjahe Tomski oblasti Aleksandrovski rajoonih, mia om Tomskist 750 kilomeetrit kavvõmbah. Külä oll’ veiga suurõ Obi jõõ veereh, põhja poolõ jäie hantõ ja manssõ ala. Valli mäleht, õt ku jõõlaiv nakaš edimäiste asumisõpaika sisse joudma, sis oll’ vastahkalda pääl nätä’ kässiga vehkvit inemiisi. Eestläse’ mõtli, õt näet, meid jo ni sõbralgult oodõtas, a tull’ vällä, õt kohaligu’ aiõ’ niimuudu hoobis suuri kiholasõparvi mant.

Elämä panti kohalikõ mano, õkka tallo saadõti elämä üts kodomaalt välläsaadõtu pereh. Elämisõ’ olli’ vaesõ’ ja kehvä’, tarõh olli’ mullapõrmandu’, küle ala anti haina vai olõga täüdet postelakoti’. Kõik magari’ üteh tarõh kuuh.

Elo kavvõndõh

Elo ja olo’ olli’ veiga-veiga rassõ’, süvvä’ oll’ vähä, õga päiv tull’ kävvü’ normileevä peräh. Nälä peräst tull’ joba algusõh ar müvvä’ üteh võet rõivit vai hinnalitsõmbat kraami. Ütevoori oll’ laagriülembä naane pandnu tähele, õt imä Manni pal’tol omma’ ilosa’ nõpsi’. Hirmuga oll’ imä sis nõpsi’ säälsamah ar’ lõiganu ja vindläsele kinknü, kuna peläs, õt muido tulõ nõpsi’ kõõ pal’ toga ar anda’. Edespite tull’ pal’ tohõlmü kävveh käsiga kinni pitä’!

Kuuli saa-as Valli üteh velega minnä’ kogoni nelli aastat – küläh kuuli olõki-is. Petsereh oll’ tä joudnu ar kävvü’ nelli klassi, veli Koolä joud’ lõpõta’ edimätse klassi. Kuuli naati käümä Aleksandrovskõjehe, mia oll’ suurõmb külä, ja sinnä’ joud’ Valli umal neländäl Siberä-aastal. Kuna lats oll’ jo piä näiost saamah, siis tä inämb tahaki-is minnä’, olõ-õs inämb harinu. Sis imä Manni oll’ pahandanu, kärähütnü: „Ull’st tahat jäää’ vai?“. Oppi’ tull’ vinne keeleh, viies ja kuvvõs klass sai siski küläkoolih lõpõtti. Rehkendämist Valli pää veiga võta-as, sis kirof timä üte eesti tütrigu päält maaha, tuud jal avif timä vasta vinne keelega. Matemaatigaoppaja olnu siski arvusaaja ja hütahtlik.

Veli Koolä üteh Maiste Teoga, kinkõst sai tuntu laulja, olõvat pruumnü säält ütevoori ar paeda’, a tsurakõsõ’ jäänü’ jõõlaiva pääl vahelõ ni tuudi asumisõpaika tagasi. Imä käve aamõtimihi pallõmah, õt näid minemä lastasi. Johtu hoo-bis nii, õt kõkõ inne sai vabast esä, kiä tull’ pereht inne kodosõitu kaema. Määne oll’ külh tütre rõõm, ku näkk esäkeist üle mitmõ aasta. Latsõ’ pääsi’ tulõma pääle esä kodojoudmist, viimädsenä pääsi Sibe-räst ar’ ka imä. Umma märkmikku oll’ Valli tähendänü, õt Siberä-aig oll’ kokko 6 aastat, 3 kuud ja 10 päivä. Tuud tiä-äi, kas sinnä’ oll’ arvõstõt ka minegi- ja tulõgiaig. Petse-rehe tagasi joudsõ’ sõsar ja veli 1947. aasta sügüse, septembri lõpuh vai oktoobri algusõh.

Petsereh tagasi

Valli om kirotanu, õt Siberäh olti hädäh täiõga. Avida-as tuugi, ku kõrra nädälih saiõ täia’ tapõt ja puhta’ rõiva’ sãlgä – jalki tulli’ tagasi. Kodo sõitõh oll’ nuu’ rõipõ’ vil pääh, a kotoh kattõ’ kõrraga ar’ – arvada täia’ tulõvagi’ murrõst, arvas tütrik.

Kodo Petsereh oll’ käest võet. Esä Juhkim olõvat külh Hrust-soovilõ kirotanu, pallõlnu maia tagasi, a vasta kirotõdi küüsüõga, õt kohe sis timä arost nuu’ inemisõ’ panda’, kiä’ sääl joba seeh eläse’. Vanõmba’ ehidi’ üte värmütükua elämisõ jaost ümbre, tuu oll’ tuu maja moro pääl, minkõ esä kunagi ammu’ oll’ Valli jaost ostnu, a mia kah ar’ võeti. Eläminõ oll’ paigah, mia jäi Riia ja Paju huulidsa vaihõlõ. Moro pääl oll’ vii võtmisõst vändäga kaiv. Sääl elli’ Valli vanõmba’ 1960. aastani, sis ostõti Kivi huultsahe mandu’ (no’ Protsenko huulits) majja nummõr 3 majaosa, koh oll’ kol’ tarrõ.

Valli ja Feliksi pulmapido Petsereh.

Valli ja Feliks.

Vahtsõhe kodo hangiti kostkilt eestiaigsõt müüblit ja muud majakraami. Kivi huulitsah elli tõisigi setosit ja ka eestläisi. Üle tii majah nummõr 6 elli Manni sõsar Ustja, kinkõ man oll’ kortinah ka eestläisi. Vinogradovidõ maja ümbre oll’ suur aid, koh pallõ mafapuhmõ. Valli poig Toivo sõit õga aasta juunikuuh Talhast vanavanõmbidõ poolõ ja oll’ sääl terve suvidsõ koolivaheao.

Ku Valli velega kodomaalõ tagasi joudsõ, oll’ kooliaasta joba pääle naanu. Koolidirektri oll’ siski arvusaaja ja nõuh latsi opma võtma. Ku Valli Petsere koolih eestikeelidse klassi (7. klassi) ar’ lõpõt, oll’ tä saanu joba 18 aastat täüs. Sai sis keväjä kokko uma uno-tütre Veeraga, kiä kutsõ Vallit – läämi’ Talha „meistridõ kuuli“ opma. Tuu oll’ ummõluskουλ vai tekstiilioppusõ tehnikum ja kuigi saanu vil ka Petsereh edesi oppi’, oll’ Valli nõuh ar’ sõitma. Mintigi Talhahe ja 1948. aastast, inne 19-aastatsõst saamist nakaš pääle vahtsõnõ elo.

Abielo’

Ku kuul sai lõpõtõt, sis erialatüüle Valli lääki-is, nakaš hoo-bis tüühü Talha Hotellitrustih. Timä läts vahepääl mehele ja üläimä soku’ timä tüühü vөө-rastõmajja, koh ka eis’ tüüt. Üle 20 aasta oll’ Valli hotellih külälüstõ vastavõtja (administraator) ja tüüt Balti hotellih (nüüd Nunne huulidsa hotell). Vahel oll’ ammõtih asõndus-tüütäjänä ka pääliina Toome ja Palace hotellih. Vinne keelele sai mano oppi’ inglüse, soomõ ja säksa kiilt.

Valli saaja’ peeti Petsereh. Edimäne miis oll’ poola juuriga Baranovski Feliks. 1956. aastal sündü poig Toivo.

Ülä oll’ veiga vallalitsi käsiga õga tüü pääle. Näütüsest värme timä üteh Valli esäga Petseremaa kerkidõ katussit ja sainu. Feliks mõistsõ kokko siädä’ ilosit värme – õlivärmi panti maalrivärmilõ mano, sis liinarahvas kah tahtsõ säänd-sit värme ja kaup oll’ hüä. Feliks oll’ andõrikas ka kirätõie pääle

ni saaf juttõ Oppajidõ Lehte ja Pikri-nalälehele. Timä joonsf ka ilosit pilte, maalõ vesivär-mega pilte. Vallilõ miildü ka mehe pillimäng, tuu mänge klaverit ni akordioni. Siski tull’ lahkuminek, poig tull’ ütsindä ülest kasvata’. Eläminõ Kadrioroh oll’ algusõh kitsakõnõ, peräst sai abaramba pinna pääle, a vanõmbidõ toega sai Valli hindäle Kristiine liina-ossa osta’ hüä kooperatiivkorta-na, koh elli uma elo lõpuni.

1982. aastal läts Valli tõist vuuri mehele. Vahtsõst mehest sai Ukrainast Saporiijsäst peri Kulinitši Aleksei, kinkõga eleti ütehkuuh 6–7 aastat. Uma-vaihõl kõnõldi vinne keeleh, kukki mehel oll’ plaanih ka eesti kiilt oppi’ ja tsuut jo mõistsõ kah. Aleksei mänge ilostõ akordioni ja kuna Vallilõ ilolinõ miis ja vil ilolitsõmb akordionimuusika miildü, sis oll’ elogi illoš. Miis oll’ kah ütleämädä lõõhkõ, oll’ lõõhkõ ka sõpru vasta – johtu olõma palga-päiv ja kiäki astõ läbi, sis sai õga külälinõ 10 ruublit karmanihõ. Siski, mehe viinavõtmisõ peräst ütine elo inämb laabu-us, tull’ lahku minnä’. Kas 1988. vai 1989. aastal läts Aleksei umalõ sünnümaalõ tagasi.

Vahtsõnõ aig

1988. aastal, ku Eestih naksi’ puhkma vabadusõtuulõ’, läts Valli laulma tuuvoori Talha ainumahõ leeloparki Sõsarõ. Ütehlaulminõ tekkt meele röömsambast, kuna tuusama aasta oll’ ka veiga ikulinõ – kuuli ar’ veli Koolä, kiä elli Talnah. Veli kuuli 14. juunil, õkva sis ku peeti kiudutamisõ aastapäivä. Nätä’ kisk tuu üteh-mälehtäminõ vana’ haava’ val-lalõ ni 57-aastatsõ mehe süä ütël’ ülest. Esä oll’ koolnu joba 1964, imä kuuli 1978. aastal, pääle tuud mõie’ Valli ja Koolä Vinogradovidõ majaosa ar’, a Koolälõ jäi Petsereh tädi Ustja maja. Tuu and’ timä üüirilõ, a moro pääle ütte kõrvalhuu-nõhe ehif tä umalõ väiko elä-mise ja ka sanna. Nii oll’ velel kats elopaika ja Petsereh käve tä puhkamah.

Valli ello tõi vahtsõnõ ees-tiaig pallõ käümisi-sõitmisi. Leelonaistõga sõidõti mitu vuuri esinemä ka piiri taadõ. Mitmit kõrdü käüti Soomõh ja Saksamaal, 1996. aastal ka Stokholmih ESTO-päivil. Ütevoori pidi tulõma esineminõ kogoni Ameerikah, kohvrigi jo oll’ kokko pakit, a minkõgi-peräst sõit tühistedi ar’. Vallil

oll’ joba USA viisagi passih. Õga aasta sõit timä üteh koori vai puja perrega Setomaalõ. Vallilõ oll’ umah sünnüliinah Petsereh käüminõ väiga olulinõ, niisamatõ oll’ olulinõ Obinitsa paasapäiv. Käüti õga aasta ka Taeluvah vanõmbidõ ja vele kääpä pääl ni Võmmorskih lellä-tütre Siina puul koštmah. Viimäte käve Valli umah sünnüli-nah 2013. aastal, 84-aastasõna.

Kadonu oll’ veiga tüülinõ ineminõ. Tüühü käve timä 74. eloaastani, oll’ aamõtih maja-hoitja ja korštajana. Vahel tull’ vinnada’ rassõt viipangi neländä kõrra pääle, a timä hädäldä-äs, õt rassõ. Ku vaia, avif joudumüüdä ummi lähem-bit sugulaisi, uno- ja täditütrit. Täditütär Mari elli Kuldnoka huulitsah timä kõrvalmajah. Valli sünnüpääväl oll’ alati pal-lõ sugulaisi ja sõpru, sääl kostu kõõ ka seto laul. Valli kutsõ hindä poolõ ka innitsit petser-läisi, üteh sis istuti, süüdi ja tulõtõdi miilde vanna ello ja noorõpõlvõ aigu. Üsttõõsõ poolõ käüti aastit kõrdapite – seeni kooni jouti vil kotost vällä tulla’.

Miilde jääs lõõhkõ inemisõna

Valli oll’ röömsamiilne ja lõõhkõ, veiga hüä laulukaa-sanõ. Timäle miildü õgasugu laulminõ ja veiga miildü ka tandsminõ. Vinne aigu käve tandsmah Tombi-nimelitsõh kultuuripaleeh, a ka vanadusõh tekkt timä meele hüäst muusika. Muido kai tä õks Eesti kana-lidõ päält tõsitsõmba sisuga telesaaitit. Timä kõnõli mullõ kunagi, õt ku tä saanu’ inämbä haridust, tahtnu’ timä saia’ näütlejäst vai lauljast. Kuna Valli mõistsõ hõste vinne kiilt, sis kaiõ ka Vinne kanalit, kost tulõva estraadimuusiga perrä sai ka ütsindä keerota’.

Õga päiv timä pidi palvit, õt timä pujal, minial ja pujalastõl hõste lääsi. Pujast, kiä lõpõt polütehnilitsõ instituudi, sai kõrralinõ perreineminõ, nii-sama pujalastõst Fredist ja Gre-test. Kõik nimä’ lõpõdi’ korg-kooli’, üts Talnah, tõõnõ Tartoh. Viimätsel sünnüpääväl mine-väl aastal viidi vanavanaimäle nätä’ ka kõkõ noorõmbat põlvõ, pujatütre pujakõist.

Seto kiilt lasõ-õs Valli kunagi meelest, tuud opaš timä ka Fredilõ, kiä käve vanaimäga üteh ka leelopargih. Petse-ret kand’ timä alati umah süä-meh ni Siberäh ku Talnah ja oll’ veiga kurvalinõ, ku sinnä’ inämb pãse-es. Valli matõti Talha Mõtsakalmistulõ, seto perrä ar’saatmist pidi Essändä-muutmisõ kerigu preestri Sara-puu Aleksander. Ku soo aoleht vällä tulõ, sis 28. jaanuaril pee-täs samah kerkoh timä 40 päävä mälehtüsteenstüst.

„Ma eis’, mu vanõmba’ ja veli saiõ Siberäst tagasi õnnõ teno tuulõ, õt mi õga päiv palvõdi. Ja mi kodomaalõ jäänü’ sugu-lasõ’ käve’ Varvara kerkoh ni ka maastõra kerkoh kõõ künd-lit läütmäh ja pallõmah, õt mi ello jääsi’ ja tagasi tulõsi“, om Valli mullõ kunagi kõnõlnu. Essukõnõ jätt Valli ello ja and’ timäle ka pikki aastit ellä’.

*Suur teno Valli pujapujalõ
Fredile ja pujalõ Toivolõ
kodonukõsõ eloluu andmidõ
kokkosäädmisõ iist. Umalt
puult olõ Kulinitši Vallist
kirotanu 2009. aasta
juulikuu leheh timä
80. sünnüpäävä puhul.*

Rätsepä Triin Hõrna Aarelõ Vabarna Anne nimelidsõ elotüüpreemia andmisõl 18.12.2023

Aarekõnõ, mu armakõnõ,
suuri seto sa sõdalanõ,
naka sõnno sul säädimähe,
ristitütär ma leelotamma.
Täämbä tulli sul tähtsä päivä,
tiidmäldä tull' tunnikõnõ,
arvamaalda tull' aokõnõ,
olõt vällä sa sorditugi,
aumehest sa arvadugi,
korgõst mehest sa koratugi,
edepäüle olt edendädü,
auraha om annõtugi,
diplooma om tettügi.
Nakka sinno ma kittemähe,
armast nakka ma avvustamma,
õka olõ-i sa suurta suku,
kuningast olõ-i kasvatõdu,
olõt umast sa Hõrna hõimust,
armas olõt sa Antkruvast.
Ku sa ollit õks noorõkõnõ,
noorõkõnõ, küll nõrgakõnõ,
väikukõnõ ollit vällekene,
uma mamma ollit marakõnõ,
Tiirhanna ollit tillõkõnõ,
hõste saiet sa hoietuski,
pehmehe peetüski.
Mamma kävet sa käre peri,
vanaimmi sa juhatust peri,
õka kuulõ-s sa kurja sõnna,
ilmahki ei halva sõnna,
tasadsõhe sait tarkuisi,
vana ao sait oppuisi.
Saiet sugu sa suurõbasta,
põsu saiet pikebästä,
naksit kullä sa kõnõlõmma,
seto sõnno sa säädemähe,
ümbre ilma sa ütlemmä,
suurõst säädä setä maad,
seto maad, tuud sõto maad.
Külä mõista-s su mõtlõmisi,
umadsõ' su tegemisi,
põllumehest su peetigi,
talomehest tahetigi,
piimämehest su pannõtigi.

Näile olõ-s sul kurja sõnna,
ilmahki ei halva sõnna,
hillä naksit sa minemähe,
sammu naksit sa säädemähe,
läpe-s pitä' sa pikkä unda,
läpe-s üüse maadagi,
kirätarkust naksit korjamma,
vanna tarkust sa tahtmahe,
innitsita sa himostamma.
Saie suuri sust mehekene,
tarka saie sust tiidjagi,
korgõ saie ku kuningas,
uma olõki hoitija,
uma keele sai kõnõlõja,
vana tarkusõ tuuja,
vana mõistmisõ pidäjä.
Omma' saanu' no' vahtsõ' ao',
tulnu' omma' tõõsõ' tunni',
vana elo meil vaonu,
kullanõ om kaonu,
lännü' omma' nuu' vanaimä',
tõõsõh ilmah nä tegijä',
jää-i perrä sa ikkõmahe,
elost aost joht kuukumahe,
mõistat nuuri sa mõtlõmisi,
tõõsõ põlvõ sa tegemiisi,
tulõvigu mõistat tahtmiisi.
Olõt rahvast meid ragono,
suurõst olõt meid säädni,
kuningriiki sa kõitnü,
tahta' mõista mi vanna tarkust,
innist mõista mi himostõlla',
saista' sino mi sälä taadõ,
kallis, sukka mi kõrvusi,
olõt iih sa minejä,
mi õks takah kõik tulija'.
Sullõ anna mi suurõ teno,
kundsõni tii kumarusõ,
marakõnõ, mi maalõ hiidä,
arä mi vao varbõni.
Olgu' tervüst sul tuhat aastat,
miljoon olgu' minekusta!

KUNINGA SÕNOLISÕ LAUL

Valgu Meel Noormetsa Mannilõ Vabarna Anne nimelidsõ elotüüpreemia andmisõl 18.12.2023

Mannikõnõ, marakõnõ,
sõbrakõnõ, sõnolinõ,
olõt peri sa Petserista,
sündünü olõt Setomaalõ,
elät kotost sa kavvõndõh,
partsi pallõ maa takah.
Olõ-i umma sa unõhtanu,
seto muudu minehtäni,
olõt sa luudu laulijasta,
ilosõnno säädijästä,
säi-i tiidmist sa sälätaadõ,
käki-i laulõ sa kelderehe.
Olõt hüvvä sa oppaja,
nuuril nõvvu andija,
tiidmist annat Tartomaala,
nõvvu Nõo alõvanna,
sõna' annat sa sõsarillõ,
lauulu' annat latsilõgi,
Kullakõsõ' panõt kulatama,
Ilolanga ilotama.
Setomaa tiid suurõbasta,
uma rahva uhkõbasta,

leelorahva laebasta,
õgah küläh sul koorikõnõ,
õgah paigah pargikõnõ.
Sullõ kuus tii kumarusta,
säidse sälä tii painutusta,
sullõ kuu kuhja loogu',
sullõ päiv pääle panku',
Jummäl anku' sul asõmõlõ!

Seto pillimiis Moro Olts

JÜRISONI MAIROLT

Kuiss sündü valsilugu „Imäsüä“

Ma olõ imä puult peri Vilo val-
last Kossõlka küläst. Karmos-
kat olõ mängnõ joba kuus aas-
tat. Pillimängu oppajit om mul
olnu' mito – Kuslapuu Kaisa,
Leima Matis ja mu uma sõsar
Jürisoni Margret. Seto kuning-
riigih olõ tõistõ pillimeestega
mõõtu võtnu kol' vuuri, aas-
til 2018, 2022–2023. Ülikooli
arvõstustüü jaost mõtli ar-
oppi' üte vanõmba seto pilli-
mänguluu. Inne arhiivi mine-
kit oll' mul perrega kah tuust
plaanist juttu. Nimä' anni'
hüä soovtusõ otsi' sääne lugu,
mia om peri Vilo vallast, vil
paremp ku Kossõlkast. Eesti
Rahvaluulõ Arhiivih löüdsõgi
mitu Vilo vallast üleslindis-
tõ pillimängu, sobiva löüdsõ
Pokolduva küläst, kost pilli-
miis Moro Alekseilt (Olts) oll'
sälä tallõttõ mito pillimängu,
a kõkõ inämbä miildü mullõ
valss „Imäsüä“ („Ema süda“,
ERA, CD 338 (14)) ja tuud sis
naksigi opma. Pillimäng oll' mu
jaost siski tõistmuudu helilaa-
dih, kuna lugu oll' mängit här-
monaga (bajaaniga).

Asa tekki mu jaost rassõst tuu,
õt lindi päält kostu-us vällä
kõkõ paremb helü ni mäng-
minõ. Pillimiis laul' külh mano
ka sõnno, a lindistüseh kos-
tu-us nuu' vällä ja nii läts mul
õks pikält aigu, õt kõgõst arvu
saia'. Ma vei pilliluu tõistõ heli-
pilti. Ku pillilugu sai G-duuri,
sis opõ tuu perrä joba parem-
bahe mängmä ja teie umalt
puult vil ka mõnõ väiko' lisan-
dusõ'. Lindistüse tei arvõstus-
tüü jaost kah – algusõh om Oltsi
mäng, tõõsõh osah tulõva' mu
hindä tävvendõ-muudõt helü'
(variatsiooni'). Pilliluu opminõ
kõüf mu miili, oll' põnnõv. Kim-
mähe tahasi tuud mängi' tulõ-
val aol määndõlgi seto kirma-
sõl, õt kõik saasi' tuud loohv-
kat valssi kullõlda' ja tuu perrä
tandsi'.

Moro Oltsi elost ja sugulastõst

Pillimehe Moro Aleksei elo kot-
silõ arhiivist tiidmist saa-as.
Juhõndaja Nassari Elvi soo-
vit kõnõlda' mõnõ sugulasõga.
Saiõ tiidmist pillimehe vele Gri-

Moro Aleksei (12.02.1932 –
2.02.2001). Eräkõgo pilt

gori (Kriisa) tütrelt Petsermäe
Silvilt (näiona Moro Silvi), kiä
om sündünü 1940. aastal ja eläs
parhilla Tartoh. Silvi jutu perrä
oll' Moro Aleksei, kedä kutsti
Olts vai Moro Olts, Vilo vallah
ja kõõh tuu kandi kolgah õks
üle tõistõ pillimiis. Olts sündü
Pokolduvah ja oll' neläst velest
kõkõ noorõmb. Kõkõ vanõmb
veli oll' Stepan (Tepo), sis Gri-
gori (Kriisa, kuuli noorõna)
ja Vassili (Vassõ). Näil oll' ka
ainumas sõsar Anne (mehe-
naasena Uibo Anne). Oltsi
vanõmba' sündü' ja elli' niisa-
matõ Pokolduvah. Kuuli käve
Olts Vohinahe. Naasest võtt
timä naabritütriku Kivimäe
Maria (Mari) ja näil oll' nelli
last – kats tütdä ja kats poiga.
Latsõ' naksi' käümä kuuli joba
Petserhe.

Oltsi naane Mari kuuli
noorõna ja esä kasvat latsõ'
üles ütsindä, a külä kah õks avit
toimõ tulla'. Olts oll' veiga hüä
esä, lasõ-õs latsi kunagi tühä
kõtuga kuuli ni lämmä söõgi
tegemisõst heräsi kõõ jo varra
ülest. Oltsi tütre' Niina (Ninna)
ja Riina eläse' parhillatsõl aol
Soomõh, poig Leo eläs Tartoh,
timä mõist kah kitarrõt mängi'.
Tõõnõ poig Enno om joba ar
koolnu'.

Olts oll' veiga vallalitsi käs-
siga, timä tundõ õgasugu tehni-
kat ni mõist massinit paranda'.
Pääle tuu tundõ hõste ka pottse-
pätüüd, mõist ahjõ tetä'. Timä
ehit ummi kässiga hindäle ka
maja. Vanah iäh, ku latsõ' oll'
Setomaalt ar muialõ elämä
lännü', läts Moro Olts ar' Van-
na-Irboskahe elämä, koh elli

üteh vinne naase Veeraga, kiä
oll' timäst vanõmb. Olts kuuli
2001. aastal ja om matõt Mõla
kalmõaida.

Moro-vele'

Olts ja kõik timä vele' opõ' pilli
mängmä, a praasnikõ pääl oll'
õks Olts tuu pääpillimiis. Timä
mänge veiga loohvkahe ja ku
kiä taht määndse helü tšuu
ette hümissi, sis mõist timä jo
tuud kõrraga perrä mängi'.

Päämätselt mängõ Olts här-
monat (bajaan), kukki pallõ
ka akordionni ja jermolit (kar-
moskat). Mänge tä õgat sorti
pillilugusit – valssõ, karguisi,
vinne lugusit. Pokolduva külä
tulti muialtki suurõt pühhi ja
praasnikõ aigu, õt kullõlda'
üle kolga tuntu Moro-vellõdõ
mängu. Vele' mängõ' ütehkuuh
ka kotost kavvõmbah – Trõn-
nõl, Sokoluvah, ka Raakvah.
Sokoluvah oll' rahvamaja vai
küläklubi. Sis ku Olts veljuga
kohegi pitto läts, tulti näile
jo kavvõ vasta, ja ku kohegi
peräle jouti, kostu rahva puult
kõva kässiplakin. Ni pido nakaš
huuga pääle. Kulataminõ ja pil-
limäng käve' hummogust õda-
guni ni õdagust hummoguni
– ku üts pillimiis ar' vässü ja
magama jäi, võtt tõõnõ kõrra
üle. Suurõmba' pido' olli'
saaja', talsi- ja suvistõpühä ni
mõlapäiv. Olts ku kuulsa pil-
limiis kutsti ka paabapraasni-
kõlõ mängmä. Silvi mälestüste
perrä oll' Oltsil veiga hüä muu-
sigalinõ kuulminõ ja jorokõrra
(rütmi) tundminõ, a imest tull'
panda' tuud, õt tandsi' lellä-
kene joht mõista-as.

Keila seto ja Moro Oltsi
hõimlanõ Tikerpuu Jekaterina
(Kati), kinkõlõ Moro Olts oll'
tädimähe veli, mälehtäs umast
elost Setomaal ja peräst Pokol-
duvah sugulaistõ man käümi-
sõst tuud ilosat pillimängu.
Olts mängõ õks bajaani, a ku
kohki anti mõni tõõnõ pill
(karmoska), sis mõist ka tuud
mängi'. „Olts nigu haard' õhust
määndse taht muusigahelü ni
mänge bajaaniga säälsamah
perrä. Mälehtä, õt üte voori
olli mõlapääväl uma tädi Mari
puul. Olts istõ sääl tarõ akna all
ja mängõ Oginski „Poloneesi“. Kulssi õkva suu ammulo – kuis
külh üts külämiis mõist nii
ilostõ mängi'!“

Seto perimuskultuuri kursusõl oppõ ka kats tšurra

2023. aastaga sügüse loi ma
Tarto Ülikooli Lõuna-Eesti
kee- ja kultuuriuurmistõ kes-
kusõ palvõl jalki kursust „Seto
elolaad, elähüsala' ja perimus-
kultuur“. Kursusõ lõpõt ka
kats tšurra – üts imä puult seto
sugu Mairolt, tõõnõ Võromaa
juuriga Mart. Mõlõmba' võti'
uma arvõstustüü teemast seto
perimusmuusiga ja pillimängu
uurmisõ.

Mart, kedä huvitas rahva-
kultuur ja kiä om ka volkloo-

riühendüse Maatasa liigõ', tull'
kursusõlõ, õt inämbä tiidä'
saia' seto perimuskultuurist.
Timä uurõ tuud, kuis seto pil-
limängmine om muutunu ja
mille mängtäs kõkõ inämbä
karmoškät. Timä võtt ette kah
küüsumisõ (intervjuu) tuntu ja
tubli seto noorõmba pillimehe
Sarvõ Jaaniga.

Mairolt oppõ arhiivilin-
distüse perrä selgest üte pil-
liluu ja küüsse andmit ka vana
pillimehe Moro Oltsi kotsilõ.

Aitumma Petsermäe Silvile,
kiä oll' nõuh uma lellä kot-
silõ mälestüisi jagama! Mai-
rolt sai selgest vahtsõ pilliluu
ja pääle tuu kirof ka väiko uur-
mistüü. Tuud kiratüüd oll' timä
nõuh kah Setomaa leheh aval-
dama. Mairolt ja timä sõsara
Margreti pillimängu olõ ma
kuuldnu Tarto leelopargi Ilo-
lang pidodõl. Moro Oltsist
sai pilte timä tütrelt Niinalt,
aitumma abi iist.

NASSARI ELVI

Vahtsõnõ aastak naas pääle vahtsõ raamaduga

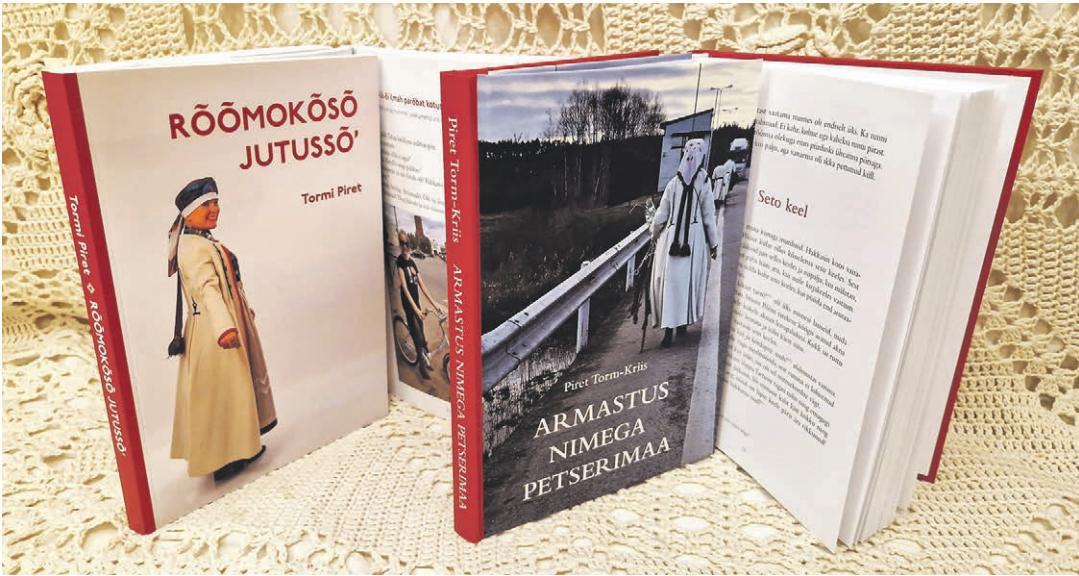
TORMI PIRET

„Armastus nimega Petserimaa“ om Setomaa sootska Tormi Pireti tõõnõ raamat. Kirotas elost Petseremaal ja armas-tusõst Petseremaa vasta, sää-deh kõõ tähtsábä kotussõ pääle juurõ, mia’ olõ-õi sukungi sääil, koh kirotaja om sündünü ja elänu.

Raamaduh omma’ kiräh nuu’ aša, mink johtumisaig jääs aas-takihe 1966–2023. Raamat om jaet säitsmehe päättükkü, mia’ tulõva’ ütstõõsõ perrä aolidsõh hannah. Lukõ’ saa päämädselt Tormi Pireti hindä mälestüisi Petseremaast, tundõh õgah ašah Petseremaa uskmalda väke ni arvusaamalda hindä poolõ kiskmist.

„Ma ei ole Petserimaal sün-dinud. Ma ei ole Petserimaal koolis käinud. Aga kus iganes ma olen elanud või viibinud, ma olen tundnud end petserimaa-lasena,“ anna tiidä’ raamadu iihšõnah.

„Rõõmokõsõ jutussõ“ oll’ Tormi Pireti edimäne raamat, mia näkk ilmvallust nelä aas-taga iist ni oll’ veerest veereni setokiilne. „Armastus nimega Petserimaa“ om eesti keeleh, kohe om sisse tsurgat setokiil-sit sõnnu, ütlemiisi ja setokõisi kõnõht. Tuuperäst om katõ raa-madu kirotaja nimigi eismuudu

Tormi Pireti kirotõt raamadu’.

Tormi Pireti kogo pilt

– setokiilse om kirotanu Tormi Piret ja eestikiilse Piret Torm-Kriis. Minkperäst Petsere-maast om kirotõt eesti kee-leh, om setokõisi jaost ar’ sele-tedü raamadu iihšõnah: „Ma kiroda-as sood raamadut seto keeleh tuuperäst, õt ma väga tahasi’, õt eestläse’ mõistasi’ lukõ’ ja saasi’ arvu, ku tähtsä kotus om Petseremaa.“

Tulõ tunsta’, õt perämäst, katõh keeleh raamadut oll’ ras-sõp kirotä’ ku tävveste seto-kiilset. Raamadu toimõnda-jast ja praavitajast om pääasa-ligult nuidõ ütiskidõ setokiil-

sidõ sõnnu ja ütlemiisi peräst Palmi Silvi. Mul om hüä miil, õt päiv pääle raamadu sündü anti Palmi Silvile Eesti Kultuurka-pitali Võromaa tunnustuspre-mia 2023 seto keele hoitmisõ ja oppamisõ iist.

Raamaduh löüdüs rõõmo ja naaru, a löüdüs ka hallõt miilt ja ikku. Väega eismuudu tun-dit, mia’ omma’ peri raamaduh kirotõt 57 aastagast Petsere-maal. Ku „Rõõmokõsõ jutussõ“ sündü pallohki teno koroonä-tõvõlõ, sis „Armastus nimega Petserimaa“ sai raamadust sis ja tuuperäst, ku Petseremaale

üte ja tõõsõ aša peräst minnä’ inäp tohi-is.

Raamadu edimäne näütä-mine oll’ jaanuarikuu 14. pää-väl hakahtusõga kell 17 tandso-ja kultuurikotoh Modus Tali-nah. Mitmõ’ raamadukogo’, rahvamaja’ ja kohvigu’ omma’ jo handa hüpänü’, õt raamadu näütämist tetä’. Olõ kõigilõ ülnü ja kinnitä siih viilkõrd, õt plaanah om kostmah kävvü’ õgal puul, kohe kutstas.

Kooni Petseremaast kõnõl-das ja kirotadas, püsüs soo ine-miisil pääh ja süämeh, olõ ma kimmäs.

Kaadsaumblõminõ Obinitsa muusiumitarõh

SARVÕ ÕIÕ

Obinitsa muusiumi permaane

Mu Talina-aolinõ sõbrakõnõ Orava Kairi om joudnu’ uma elokeerahuisiga’ siia’ Seto-maalõ elämä. Tä om rätsepäst opnu’ ja ao joosul naanu’ inäbä mõtlõmma, kaema ja opma, õt kuvvamuudu om vanõbal aol rõivit ummõld. Innidsel aol oll maaelo ja elo liinah, rõivah kauda-as üttemuudu. Rõivas näüdäs, kiä’ sa olõt ja kost nul-gast olõt peri. No’ näütä-äi rõi-vas pia midägi’ inõmisõst.

Kiä midä mõist, tuud tä ka’

tege ja ku sutas, sis oppas. Oppamisõ vasta piat huvvi ja iso olõma, õgaüts taha-ai olla’ oppaja. Kairi om julgõ ja tä kõl-bas oppamma, om hüä oppaja, tä saa-ai pahastsõst ja mõtlõs tegijäga’ üteh, aja-ai umma pääle. Olõ mitmit kõrdu Kairi kõrval olnu’ ja ka’ timä juhata-misõ piteh eis’ ummõlnu’.

Kairi sääd kokko kaadsu umblõmisõ jaost väigokõist vihukõist, minkõ abiga’ õgaüts saa kotoh eis’ ummõlda’. Ees-tikeeline nakas olõma inter-netih, a setokeeline om paprõ pääle trükit. Oppus om täpne, kõrdapiteh ar’ seletet, õt mille

säänestmuudu vai tõisildõ. Kiä’ taht seto kiilt oppi’, sis tuud võit võtta’ ka’ ku opiraamatut.

A ütehkuuh umblõminõ om lõbusap ja oppaja mõist rutuba seletä’, ku eis’ müüidä raamadu-lehekülgi rita pitä’. Kiräpilt om kindlahe abist, ku hättä jäät vai miilde tulõ-õi ja uma oppajalõ võit kõõ helstä’ ja küüsüdä’.

No’ om aig jäl’ sääлмаal, õt Kairi om kleidihanda piteh jäänü’ kinni Obinitsa muu-siumi. Tä om jo üte satsi mi man tennü’ kaadsaumblõmisõ kool-tust, no’ sis tulõ tõõnõ kõrd. Sool kõrral võõdas tõist muudu kaadsa’ ku toonadsõl kõrral.

Edimäne umblõminõ ommõ jo’ 10. veebruaril alostusõga’ kell 11 Obinitsa muusiumi-tarõh. Kiä’ kaadsu viil taha-ai ummõlda’, saa tetä’ hindäle midägi’ väikobat, õgal kõrral om määnegi’ vahtsõnõ teemakõnõ.

Kaegõ’ sis Setomaa Muu-siumi puult vällä pant miilde-tulõtamisõ reklaamõ.

Kae’ perrä!

- Orava Kairi umblõmistarõ Obinitsa muusiumih: 10.02, 02.03, 16.03, 30.03, 06.04, 27.04 alostus kell 11.

Raamatus sai „Papa jutusõ“ Rahasepä Raineri sulõst

KAUKSI ÜLLE

Setokiilsit latsiraamatit om inämbä vaia, ku oodõtas latsilt seto keele mõistmist. Setokiilse’ latsiraamadu’ saavaki’ parhilla’ olla’ kõgõperreraamadu’, selle õt kiäki piät latsõlõ seto keele lugõmist oppama ja mõistma vällä seletä’ vannu kombit ja vannu sõnnu.

„Papa jutusõ“ om suur kõvvu kaasiga ja joonstõt piltega raa-mat. Säantsidõ välläandminõ om kallis ettevõtminõ, a tasos vaiva. Raamadu pildi’ omma’ rahvusliku’ ja tunnõtasõ’ mui-nasjuturaamatidõ kaunistamisõ vanamuudsat juunt. Latsõ’ hin-dasõ’ pilte, koh om realismi ja fantaasiat hõste jaotõt osadõna.

Jutustõ stiil meenutas aoluu-lidsõlt umah baroksusõh mus-tidsõ jutuvestja Sandra Jaani umma. Hulga lüürilidsi kõrva-lõpõikit ja ülivõrdit.

Anni raamadu kõgõpäält tütrele Leelolõ lukõ’. Timä om „Mamma jutussit“ ja muid autori lastõraamatit lugõnu. Lugõsi ja üteli, õt õks hüä nigu eelmidsõki’.

Saatõsõnah lupa autor, õt mõnõh jutusõh tulõva’ vällä seto kombõ’. Nii tuu om. Jutu-sõh „Volli ja sannavihakõnõ“ om ilosahe põlistõt luudusõ ringkäuk ja asju lõpuni tarvi-taminõ. Vana aig ja sooilma-aignõ taaskasutus saava’ kokko. Kařavitsakõsõ kaartõ ala pand-minõ ja kařahkõumisõ lugu sai hulga selgembäs jutusõ läbilu-gõmisõl. Pillimängu ja tüü vael-duminõ ku seto kultuuri sala-vedro tulõ ka jutusõst vällä. Pühä ja tüü ni ilo ja pillimängu ni tandsu vielduminõ avitasõ’ ellä’ ja tüütegemisõ isso üle-väh hoita’.

Sisse om põimit ka kootik-kamisõ oppus läbi jutusõ. Kõgõ erilidsõmb ja hoiatavamb om „Lugu hüäst lättekesest“. Siih om silmälättele tuud hõpõ-rahakõisi ja tsurakõnõ arvas, õt kiäki om hõpõ videlemä jätnü, ni korjas tuust osa karmanihe õga usu’ pümme tädikese hoi-a-tust, õt tuud tohi-i võtta’. Regi-laulõst om tuntumb soo teema käsitlemisõl „Kalmunäio“ lugu-laul. Jaigi Juhan om umah klas-

Raamat

Rahasepä Rainer

„Papa jutusõ“

Põlva 2023

- Seto ja kiräkeele toimetaja Palmi Silvi
- Kujondanu Rahasepä Rainer
- Külendänu Aveli Kristiina
- Joonistanu Mõtsaluigõ Epp
- Trüknü Greif OÜ
- Raamadu välläandmist om tugõnu Põlva Coop ja SA Setu Kultuuri Fond.
- Raamat om pühendet kuku seto inemistõlõ ni Seto Kuningriigi XXX juubeliaastagalõ.

sikalidsõh nuursuukiränduseh tarvitanu nuid tabulugusit. Õi tohe’ külbä’ kalmu pääle õga võtta’ annõtuisi kivi päält vai lättest.

Raamat om katskiilne, nii õt sood saava’ lukõ’ ka eesti keele mõistja’. Õi tiäki’, miä tuu seto keele opmisõ poolõst paremb poliitika om – kas anda’ raa-matit vällä õnnõ seto keeli vai katskiilnenä. Katskiilse’, mullõ tundus, omma’ inämb avvu-hindu nopnu’. Lõppudõ lõpus om tuu kiräniku uma asi, ku is taht tetä’, ja peräh hääletäse’ lugõja’ rahakotiga.

Om hüä miil, õt autor ja inämbüs seto raamatidõ kiro-tajit ja kokkosäädjit tarvitasõ’ ka keeletoimõtaja api. Raamat om Palmi Silvil kõrralikult toi-mõtõt, nii õt lugõjal kinnistüs süstemaatilnõ seto kiil.

Soovita raamatut lukõ’ ja kiränikul vahtsit raamatit kirotä’. Nuid om vaia.

hõrkelemä, rututama ja muu’ sõna. Kilstakõisi seto sõnaraamatust

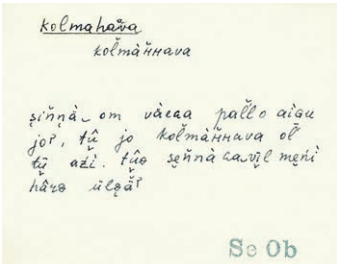
SAARÕ EVA

Seto sõnaraamadu tüüpargi juht

Kõkkõ hääd kõigilõ seto keele kõnõlõjilõ ja opjilõ vahtsõst aastakast!

2023. aastaga perämätseh Setomaa leheh alostimi seto sõnaraamadu tüü tutvustamist. Vahtsõ aastaga alostusõh pas-sisõ’ kimmähe sõna’ ja näüte-lausõ’, mis kõnõlõsõ’ aost.

Seletüses. Ütsik „P“ sõna-vormi vai lausõ man tähendäs põhaseto kiilt. Punktikõnõ sõna iih näütäs kolmadat vädet, pis-tüline kriips näütäs liitsõna piiri. Võtkõ’ hääs vai pankõ’ pahas, a sõnaraamatuh om vaia õks ka mitmust ja muid sõna-vormõ selgehe märki’, selle tar-vitami ka q-tähte.

Kolmahavva sedelikene.

Saarõ Eva pilt

Seto sõnaraamatut säetäs kokko Tarto Ülikooli ni Eesti Keele Instituudi ütidsõ tüüpar-giga’. Sõnaraamadu kokkosääd-mist tukõ ka kultuuriministee-riüm Setomaa perimüskultuuri toetusmeetmest.

„aeldaq adv aeg-ajalt, vahe-tevahel ■ „aeldaq nakas .süütmä

vahetevahel hakkab sügelema; nakaskõlõs, sõna jääs .aeldaq kinniq alustab korduvalt [ütlemist], sõna jääb aeg-ajalt kinni (kogelemisest). Vrd ajolda, .aolda

„hõrkelemä v <hõrgeldäq, .hõrkele> viivitama, jokitama ■ sa sääl .hõrkeleq, kui mas-sin liigahus, .kargaq pääle! vii-vita seal, kuni masin liikuma hakkab, [siis] hüppa peale! Vrd jokitama, jokitõlõma, joopa-tama, jorotama, jukkõlõma, vingutama!'

kolmahavva ~ kolmahhava adv

1. ületunamullu, kolm aas-tat tagasi ■ kolmahavva mi sai pallõ mett ületunamullu saime palju mett

2. üleülelele, kolm päeva tagasi ■ mi puul sattõ kolmah-

hava kõvastõ .vihma meie kandis sadas üleülelele kõvasti vihma. Vrd pääle|üle|leeläq

3. väga ammu, muiste ■ kol-mahavva meil oll’ ka sääne asi, a ku pallõ .aastäkku sinnäq, tuud tiiä äi kunagi ammu oli meil ka selline lugu, aga kui palju aastaid sellest [on], seda ei tea; kui ma õks mustõ .noori olli, kolmahavva kosilanõ (rah-valaulust) kui ma muiste noor olin, kaua aega tagasi kosilane. Vrd mustõ|haava, muu|haava, vana|haava

mustõll.aiga adv enne-muiste ■ mustõl.aiga, kogoni vana ilma .aigu .elli üts .väega rikas ja avvUstamise väärt kuningas (muinasjutust) enne-muiste, koguni vana ilma aegu elas üks väga rikas ja austus-väärne kuningas; mustõl.aiga

olõ s tuld (muistendist) enne-muiste polnud [elavat] tuld. Vrd mustõ, mustõ|haava, muu|haava, vana|haava

päia adv folk päeviti, päe-vade kaupa ■ sedä ks päia pääh piaq, mäane aig mälehtäq! (rah-valaulust) seda hoia päevade kaupa mees, mõni aeg mäleta! pääle|üle|leeläq adv üle-ülelele ■ papp käve pääleüle-eeläq miq puul papp käis üle-ülelele meie pool. Vrd kolma-havva

rututama v <rututaq, rutuda>, rutotama P <rutotaq, rutoda> kiirustama; kiirustama sundima ■ vaia rututaq, mis nii .huupi .aigu .viitäq, .iltsõst jäät! vaja kiirustada, miks niimoodi asjatult aega viita, hiljaks jääd!; tälle .miildõseq meheq, kes midä-geq ei .pelgäq, ei rutodaq P talle

meeldivad mehed, kes midagi ei karda ega kiirusta tagant; hirmus kosilanõ oll’ kui hüste pääl ja rutut’ iks .mõrsat mine-kile (muinasjutust) hirmus kosi-lane oli nagu süte peal ja kii-rustas aina mõrsjat minekule. Vrd katatama, kihotama, kär-bendämä, rätitämä!'

timahavanõ adj <timaha-vadsõ, timahavast>, timahaa-vanõ <timahavadsõ, timahaa-vast>, timahavvanõ <timahav-vadsõ, timahavvast> tänavune ■ väega neoq kaeq ja olaq .haltasõq kõvastõ, timahavadsõ .aastaga .naksivaq .haltama need käed ja õlad valutavad väga kõvasti, sellel aastal hakkasid valutama; mullõ angu-i ks mullust vasi-kõt, timahavvast tillõkõist (rah-valaulust) mulle ära anna mul-lust vasikat, tänavust tillukest

Mõista, mõista mõistust: edimäne johtu, tõõnõ tull' taadõ perrä, kolmandast pääle om traditsioon?

Õigõ vastus om Seto tandsopido.

Edimäne oll' kirmask õnnõ setokõisilõ, tõõnõ oll' kirmask üteh naabrega ja kolmas tulõ kirmask üteh sõpruga.

III Seto tandsopido „Kadah kavvõkõsõ“ 29.06.2024 Verskah saa olõma suur kirmask, kohe soovoori omma' ummi tandsa ja kombidõga oodõdu' setokõisi sõbra', kinkõl perimüs kõõ inäbä alalõ om: kihn-lasõ', mulgi', võrokõsõ'. Ja pääle nuid ka lätläse'.

III Seto tandsopidost om tett eräle kotus puutreh www.tandsopido.seto.ee, kost saa tiidmisõ, mia om tulõmah. Sääl saa tiidä' anda' tahtmisõst tulla' tandsjast tandsopidohe. Tandsorühmi ja ütskidõ tandsjidõ kirja pandminõ om vallalõ kooni veebruarikuu 1. päävani 2024.

Midä om vaia, õt tulla' tandsma III Seto tandsopidohe?

1. Tahtmist tandsi' seto tandsa seto muudu.

2. Kõrdapite seto rõivit. Aigu parhilla' viil om, õt eis' tetä' vai telli' rõivameistre käest.

3. Mõistmist tandsi' nuid tandsa, määndsit soovoori

tandstas. Oppi' saa naid puutret pite vai Verskah tandsone-läpäivil vai tandso- ja kultuurikotoh Modus Talinah vai ütskõik koh muial.

Täüskasunu' tandsja' tandsva' tandsopidoh ütesä tandsu, latsõ' nelli tandsu. Kattõ tandsu tandsõh om vaia samal aol ka laulta'. Lisast üts leelolaul.

Kolmas pido om tšuut tõistsagamanõ ku varahatsõba'. Innekõkkõ om seto tandso-pido üts Tarto 2024 sündmuisist, mia tuu üteh kultuuripäälina säädüse'. A pääle tuud om ilmaeloh sääne aig, õt piät mõistma ette kaia' ja eiski tandsõh kõõst valms olõma.

Edimädsel tandsopidol oll' pia 300 seto tandsjat. Tõõsõl samahtõ. Kolmandalõ omma' oodõdu' nuu', kinkõl jo seto tandsopidol käüt, ku nuu', kiä' tulõva' edimäst vuuri. Õgaüts ja õgast nulgast om väega oodõdu.

TORMI PIRET
III Seto tandsopido morolõ säädjä

Kudre Raul ja Kala Ingrid
Seto tandsopidol.

Tormi Pireti kogo pilt

Miikse Jaanikivi ja jaanipäiv – kas om vannu pilta?

Miikse Jaanikivi ja Jaaniuja omma' tähtsä' vanaaolitsõ' kotusõ', koh pallõ seto rahvast om abi saanu. Kivi man om käütü ja käüdäs no'ki viil ummi häti ja tervüse peräst, a vanast käve rahvas ka eläjide peräst ja töötusõ pääle ja tütriku' selle, õt hääd mehelesaamisõ õnnõ saia'. Jaanipäiv om suur pühä, Miikse kandi rahvalõ aastaga kõõ suurõmb pühä.

Miikse Jaanikivist ja jaanipäävast saa varsti valmist üts

raamat. Sinnä' raamatuhe tahasi ka vannu pilta mano saia', a hädä om, õt tuust, kuis rahvas 1940.–1980. aastakil kivi ja uja man käve, muuseumidõh õga arhiiveh fotosit olõ-i. Ei olõ' ka vanast kerigost, minkõ üteh otsah oll' innebidi kõrts vai ollõpuut, õga ka sandõst Jaanikivi man õga pappõst tsässsonidõ man, õga Kuksina kirmasõst. Päältsõja aig oll' väega vaene aig ja rahval õs olõ' tuulaigu viil fotoaparaatõ.

Ja õga sis nuu', kiä' ummi häti peräst kivi ja uja mano käve', ka õs lää' sinnä' pilti tegemä – õks aša peräst minti. Kõõ tuu pääle kaemalda tahasi õks raamatuhe ka tollõst aost pilte panda'.

A või olla', õt mõnõl sugulasõl vai latsõl, kiä' liinast Miiksehe jaanipääväle tull', oll' jo fotoaparaat ka üteh ja õt mõni Setomaa lehe lugõja võisõ tiidä', kinkõl om kotoh vannu pilta rahvast Jaanikivi, Jaaniuja

ja tsässsonidõ man vai ka muido jaanipäävä pidamisõst Miikse küläh vinne aigu. Ja uuvõmba' pildi' tuust, kuis rahvas kivi ja uja man käve, võisõ' kah raamatulõ midä vahtsõt mano anda'.

Ku hindäl vai sugulaisil piassäändsit vannu fotosit olõma, olõs mul väega hüä miil noist tiidä' saia' – ütskõik kas kiräga heiki.valk@ut.ee vai telehvoniaga 5845 1490.

VALGU HEIKI

SÜNDMUSÕ' SETOMAAAL

- 1. veebruar REEGI PÄIV – kindral Nikolai Reegi 134. sünnüaastapääv ja Petsere Kaitsõliidu 105. aastapääv tähistäminõ Verskah Reegi majah.
- 2. veebruar Tarto rahulepingu aastapäiv Petseremaa Vabadussamba platsi pääl Verskah.
- 3. veebruar kell 11 nakas liikumissari „Lövvämi tii Umalõ Pidlõ!“ Verska kultuurikesküsõ iist.
- 6. veebruar kellä 16–17.15 Setomaa Suusasari 2024, 3. etapp, nakas Miktämäe kooli iist.
- 6. veebruar kellä 18–19 seto tandsa opminõ Obinitsa küläkesküsõh.
- 10. veebruar kell 10 pudelisuuuü opitarõ Verska talomuusiumih.
- 11. veebruar kell 10 Setomaa vallalitsõ' karikavõistlusõ' ojomisõh 2024 Verska viikesküsõh.
- 16. veebruar kell 19 Peaasi.ee ja Kinotiatri stand-up õdak „Vaimne tervis on nagu porgand“ Verska kultuurimajah.

- 17. veebruar kell 16 tandsutarõ Obinitsa muusiumih ütekhkuuh Valgu Toomasõga.
- 20. veebruar kellä 18–19 seto tandsa opminõ Obinitsa küläkesküsõh.
- 21. veebruar kell 18 Eesti Vabariigi aastapääv kontsertaktus Verska kultuurimajah.
- 24. veebruar kell 10.30 mälestüstseremoonia Vabadussõa langõnuidõ mälestüskivi man ja kuuholõminõ Luhamaa külämajah.
- 24. veebruar kell 14 Eesti Vabariigi aastapääv paraat Obinitsah.
- 24. veebruar kell 15.30 Eesti Vabariigi aastapääv kontsert Obinitsa küläkesküsõh.
- 24. veebruar kell 17 Pöörane TäiskuuÕõsõõming Seto tsäimajah.
- 24. veebruar kell 17 Pöörane TäiskuuÕõsõõming Kirsi Talo hoovi pääl.
- 27. veebruar kellä 16–17.15 Setomaa Suusasari 2024, 4. etapp, nakas pääle Meremäe kooli iist.

Õnnitlõmi tillokõist vallakodanikku!

KEVIN KÕOMÄGI

VEERA KRÜÜTS
96

Kallist sõsard õnnitlõs Linda perrega.

SÜNNÜPÄÄVÄ' VEEBRUARIH

Karro Silvia – 73 2. veebruar aokiränik, Sorrõseto leelonaane	Piksõõdi Ülle – 63 16. veebruar Ilolisõ leelonaane
Višnevi Miralda – 88 5. veebruar Sorrõseto leelonaane, rätsepmeisteri	Varese Vaike – 59 16. veebruar Meremäe-Obinitsa naiskooi laulja
Roosimäe Helene – 74 12. veebruar Sõsarõ kooi innine laulja ja pillimängja	Batalinovski Viktor – 54 16. veebruar Petseri 2. Keskkooli innine oppaja
Kase Piret – 52 12. veebruar karmoškaansambli Karmona pillimängja	Itse Urmet – 48 17. veebruar ettevõtja
Toomesaare Aino – 64 14. veebruar Siidisõsarõ leelonaane	Prangeli Anne – 55 22. veebruar Madara' leelonaane
Merik Ivask juunior – 46 14. veebruar Seto Miihi Summa laulumiis	Kaldmaa Ivika – 50 23. veebruar Helmekaala' leelonaane
Palmi Evgeni – 71 15. veebruar Veõ' laulumiis	Otsa Andres – 68 24. veebruar puutüü-, foto- ja kalamiis
Lukka-Jegikjani Ene – 70 15. veebruar Sõsarõ kooi leelonaane	Lillmaa Terje – 54 28. veebruar käsitüümeisteri, jutusõkõnõlaja
Orgse Lauri – 49 15. veebruar Sõsarõ leelopargi pillimiis	Tamme Vally – 76 29. veebruar Petseri 2. Keskkooli innine oppaja

Setomaa Vallavalitsus suuv õnnõ:

Hermine Voogla	95	Leo Kuldmäe	75
Jevdokia Vislapuu	92	Vello Kilusk	75
Milvi Naudi	90	Heino Siilik	75
Selgur Reha	88	Vello Lepa	75
Valentina Luigelaht	88	Leida Kõrgemäe	75
Kalev Antsi	86	Aavo Semm	74
Laine Pai	86	Hillar Astla	74
Mati Kütt	83	Antonina Timonina	74
Johannes Aul	82	Ilmar Rammulüüs	73
Leo Ago	82	Aino Toomiste	73
Õie Valli	82	Aita Paloliil	73
Helju Tirp	82	Valdu Solovjev	72
Madis Jõgela	81	Ivan Pikaljov	72
Rein Raudsepp	81	Eino Lõvi	72
Viktor Kostõgov	81	Illar Vallas	72
Maria Mägiste	80	Aare Laaneots	72
Helgi Aadusaar	80	Agni Tagen	72
Harri Sass	79	Aino Järveveer	72
Nikolai Soolind	78	Kalju Pirbe	71
Valter Pedjak	78	Evgeni Palm	71
Maria Aul	78	Aivo Tammik	71
Helve Semjonova	78	Ülo Palmik	71
Zinaida Dogadova	78	Aasa Simson	71
Harry Sulaoja	77	Aime Roosik	71
Toomas Lauk	77	Volli Suvi	70
Paul Orgu	76	Leo Peri	70
Mihail Ossipov	76	Hele Siilik	70
Anatoly Osipov	76	Nadežda Latkina	70
Aino Lõiv	76		

Afa kattõ Sino ülä,
kattõ kallis kaasakõnõ ...

OLARI HELISTE
07.06.1947 – 31.12.2023
Sükäv kaastunnõh
Heliste Leidalõ.
Leelokandja'

Leinämi

- † Kalle Kaldamäe
- † Valentina Randala
- † Jüri Raiv
- † Valentina Kandla